

T.C
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI, MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

MEŞK YÖNTEMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA

Tuğçe BALCI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mustafa Hilmi BULUT

SİVAS

2018

MEŞK YÖNTEMİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA

Tuğçe BALCI

Cumhuriyet Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim
Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mustafa Hilmi BULUT

Sivas

Mayıs 2018

KABUL VE ONAY

Tuğçe BALCI'nın hazırlamış olduğu "Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma" başlıklı bu çalışma, 02.05.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı"nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mustafa Hilmi BULUT

(Jüri Başkanı,danışman)

Dr.Öğr.Üyesi Gamze KÖPRÜLÜ

(Üye)

Dr.Öğr.Üyesi Türker EROL

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../

Doç.Dr.Hakan KOÇ

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

/ /2018

Tuğçe BALCI

ÖZET

BALCI Tuğçe, Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Yüksek

Lisans Tezi, Sivas, 2018.

Bu çalışmada, meşk yöntemi günümüz öğretim yöntemleriyle karşılaştırılmıştır. Çalışmanın amacı, meşk yönteminin günümüzde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinden; “gösterip yaptırma”, “İşbirlikli öğretim”, “düz anlatım”, “rol/model olma” gibi yöntemlerin benzer yönlerini ortaya çıkararak Formal ve İnfomal öğretim içinde ne derecede var olduğunu, eğer varsa ne ölçüde değişime uğrayıp uğramadığını sorgulamaktır. Araştırma nitel bir araştırma olup tarihsel ve betimsel özellik taşımaktadır. Araştırmada kaynak tarama ve görüşme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın problemini, Meşk yöntemini ilk hali ile kullanan eğitim kurumu günümüzde de var mıdır? Günümüzdeki “gösterip yaptırma” yönteminin meşk yönteminden farklılıkları nelerdir? Soruları oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler:

meşk, gösterip yaptırma, rol/model olma, iş birlikli öğretim, formal, infomal,

ABSTRACT

BALCI Tuğçe, A Comparative Study on Mesk Method , Master Thesis , Sivas, 2018.

In this study, the mesk method is compared with modern contemporary teaching methods. The aim of the study is to find out the similarities of methods such as "demonstration", "cooperative teaching", "straight expression", "role / model" methods of teaching method and techniques used in today's education, If so, how much change you have undergone. Research is a qualitative research and has historical and descriptive characteristics. It was used in the research in source browsing and interviewing methods. Is there an educational institution that uses the problem of researching, the first method of Meşk method today? What are the differences from the method of today's "show and do" method? It creates the questions.

Keywords:

masks, demonstration, role / modeling, cooperative teaching, formal, informal,

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türk Musikisi öğretim yöntemi olan meşk yönteminin, tarihsel gelişim süreçlerini, günümüzde konservatuarlarda ne şekilde uygulandığını ve bazı öğretim yöntem ve teknikleriyle benzerlikleri ele alınmaktadır

Anketlerimi uygulamam için gerekli izni veren İTÜ Devlet Konservatuari bölüm başkanı sayın Prof. Dr. Cihangir TERZİ, Doç. Dr. Ali TÜFEKÇİOĞLU'na; GOP Üniversitesi TMDK'ından Doç. Dr. Fikri SOYSAL, Yrd. Doç. Dr. Tolga KARACA, Yrd. Doç. Dr. Gamze KÖPRÜLÜ, Öğr. Gör. Cevahir Korhan İŞILDAK'a ; Atatürk Üniversitesi TMDK bölüm başkanı sayın İsmail Hakkı GERÇEK hocalarıma görüşme sorularımı cevaplandırıp kıymetli zamanlarından ayırdıkları için teşekkür ediyorum.

Hem lisans öğretimimde hem tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi, anlayış ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Hilmi BULUT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, verileri toplamam da büyük emeği olan kıymetli ailem; babam Abdulvahap KARAPINAR, annem Sevda Karapınar ve kardeşim Ece Karapınar'a; tezime olan katkılarından dolayı sevgili arkadaşlarım Hasan&Burçin DAĞDEVİREN'e ve sevgili eşim Hakan BALCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Onay sayfası.....	i
Etik Sözü.....	ii
Özet ve Anahtar Kelimeler.....	iii
Abstract ve Keywords.....	iv
Önsöz.....	v
İçindekiler.....	vi

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	1
1.3. Araştırmanın Amacı.....	1
1.4. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	1
1.5. Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
1.6. Varsayımlar.....	2
1.7. Sınırlılıklar.....	2
1.8. Araştırmanın Kavram Tanımları.....	2

BÖLÜM II

ALANYAZIN TARAMASI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. MEŞKİN TANIMI.....	3
2.2. TEMEL UNSURLARI VE ŞARTLARI.....	6
2.2.1. Tekrar ve Hafıza.....	6
2.2.2. Usul.....	7
2.2.3. Taklit	7
2.2.4. Sebat ve Sadakat.....	8
2.2.5. Meşke Kabul Edilmesi İçin Öğrencide Bulunması Gereken Özellikler.....	10
2.3. MEŞK UYGULAMASI.....	10
2.3.1. Meşk Mekanları.....	15
2.3.2. Meşkin Yararları.....	17
2.3.3. Meşkin Dezavantajları.....	18
2.3.4. Eser Kayıpları.....	19
2.3.5. Pedagojik Sorunlar.....	19

2.4. MEŞK SİSTEMİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİN GÜNÜMÜZDE KULLANILAN ÇAĞDAŞ ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİYLE BENZERLİKLERİ.....	20
2.4.1. Düz Anlatım.....	20
2.4.2. Gösterip Yaptırma.....	21
2.4.3. İş Birlikli Öğrenme.....	22
2.4.4. Rol/ Model Olma.....	22
2.5. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MEŞK SİSTEMİNİN UYGULANDIĞI KURUMLAR.....	23

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	24
3.1.1. Araştırmanın Deseni.....	24
3.1.2. Araştırmanın Evren.....	24
3.1.3. Örneklem.....	25
3.1.4. Veri Toplama Araçları.....	25
3.1.5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması ve Toplanması.....	25
3.1.6. Verilerin Analizi.....	25

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	26
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	29
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	32
4.3. Görüşme Soruları ve Alınan Cevaplar.....	36

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	52
5.1.2. Öneri.....	55

KAYNAKÇA.....	56
----------------------	-----------

EKLER

EK 1. Görüşme Soruları.....	58
-----------------------------	----

EK 2. Görüşme Soruları.....	59
-----------------------------	----

ÖZGEÇMİŞ.....	60
----------------------	-----------

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüzde meşk yöntemini kullanan eğitim kurumlarındaki meşk uygulamalarının; meşkin kullanılmaya başlandığı ilk halinden farklılıkları nelerdir, zaman içinde ne gibi değişikliklere uğramıştır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; eski bir gelenek olan musiki meşkinde kullanılan bazı yöntemlerin, günümüz eğitim sisteminde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerdeki bazı kavramlarla karşılaştırılması ve benzerliklerinin araştırılması ile beraber, yüzyıllar öncesinde kullanılan musiki meşkinin günümüzde nota ile uygulanan halini, uğradığı değişim ve farklılıkları araştırmayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma notalı sistemin kullanılmadığı, repertuarın ancak ezberlenerek nesilden nesle aktarılabilirdiği meşk sisteminin, günümüz konservatuarlarında eskiye oranla sistematik olarak ve bir metodoloji dahilinde nasıl uygulandığı, ne gibi değişimlerle günümüze geldiğini ve yüzyıllar önce musiki eğitiminde kullanılan meşk sisteminde kullanılan tekniklerin, günümüz eğitim sisteminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleriyle benzerlikleri olduğunun ortaya konulması bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Problem Cümlesi

Günümüz Türk müziği konservatuarlarında uygulanan musiki eğitiminde meşkin kullanılmaya başlandığı ilk halinden farklılıkları var mıdır? Varsa bunlar nelerdir? Sorusu araştırmanın problem sorusunu oluşturmaktadır.

1.5. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmada üç adet alt problem sorusuna yanıt aranmıştır. Bu alt problemler şunlardır;

1. Meşk uygulamasını kullanan günümüz musiki eğitim kurumlarında “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

2. Meşk eğitiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği, hal, hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?
3. Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

1.6. Varsayımlar

Müziğin öğretiminde ve öğretilmesinde “kulak ezberi” önemli bir yere sahiptir. Meşk yöntemi ile müziğin öğretiminde günümüzdeki “kulak ezberine” eşdeğer olduğu söylenebilir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma da farklı şehirlerden üç konservatuara gidilip yedi akademisyenle görüşülmüştür. Bu anlamda araştırma üç konservatuar ve yedi akademisyen görüşü ile oluşturulmuştur.

1.8. Tanımlar

Müzik öğretiminde ezberin yani meşk yönteminde hafızaya almanın önemi birçok kaynakta karşımıza çıkmaktadır. Ezberin müzik öğretiminde bu denli önemli olmasının nedeni ise basitçe açıklanabilmektedir. Bir eseri nota olarak tamamen belleğe almadan üzerinde nüans, yorum ve müzikalite eklemenin olanaksız olacağı söylenebilir. Deşifre edilen eser hatasız deşifre edilse bile bu eylem sadece iyi seviyede deşifre yapılmasının ötesine geçmemekle birlikte müzik yapmaktan ziyade “nota çalmanın” ötesine geçemeyeceğini söylemek mümkündür. Alanında belli seviyeye geldikten sonra her müzisyenin kendi repertuarını oluşturduğu bilinmekle beraber bu repertuarı oluştururken de yine ezber yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Müzik öğretiminde kullanılan ezber ve belleğe alma yöntemlerinin çeşitlilik gösterdiği karşımıza çıkmaktadır. Chaffin ve arkadaşlarının ezber hakkındaki belirlemeleri ilginçtir.

“Günümüzde ezber çalma becerisi, bir konser sanatçısının profesyonel becerisinin temel özelliğidir. Ezber çalma; piyanistlerin olduğu kadar, diğer enstrüman solistlerinin, şarkıcıların ve şeflerin de profesyonel hayatlarının bir parçasıdır. Hatta öğrenci konserleri ve genç piyanistler için düzenlenen bölgesel yarışmalar bile, müziğin ezberlenmesini şart koşar. Diğer yandan, bellekten çalma mecburiyeti birçok müzisyen adayını için önemli bir engel teşkil eder. Bu mecburiyet, en deneyimli icracılar için bile bir endişe kaynağıdır. Hatırlamada kopukluklar sıklıkla meydana gelir ve bir performansı

kazaya uğratıp, sanatçı için olduğu kadar dinleyici için de kötü bir deneyime neden olabilir”(Chaffin, Imreh ve Crawford, 2002: 10).

Chaffin ve arkadaşları ezberin riskli yanlarına dikkat çektikleri karşımıza çıkmaktadır. Temelde dört farklı ezberleme yönteminden söz edildiği görülmektedir. Fenmen’e (1991) göre; dört farklı ezberleme yöntemi bulunmaktadır,

1. Kulak ile ezberleme

Sesin şiddet ve yüksekliğinin ezberlenmesi.

2. Göz ile ezberleme

Notaların dizekteki yerlerinin şekil ve değer olarak kağıt üzerinde ezberlenmesi

3. El ve kol hareketleri ile ezberleme

Bir eser geçilirken tüm basamaklar ayrıntılı incelendiğinde aslında sadece işitsel değil farklı birçok ezber türü kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır.

Bulut’unda (2017) dediği gibi;

“Ud’da çalışılacak olan eserin hafızaya alınması. Bu yapılırken ezberlemeye uğraşmadan sadece zihinsel bağ kurmak yoluyla eserin hafızaya alınması sağlanmalıdır. Bu şu demektir, ezgi hafızaya alınırken sesin yanı sıra sol eldeki parmak numaraları, pozisyon geçişleri gibi hareketlerin, zihinde resmedilmesi ve hem ses hem de hareketlerin hafızaya alınması” (Bulut, 2017).

Geçilecek eseri tanıtan hocalar ya da videoları sürekli izlenen rol/model alınan sazandeleri izlerken; hangi tekniklerden faydalandıklarını, nasıl geçkiler yaptıkları ya da enstrümanı tutma biçimlerine kadar işitselin yanında hem görsel olarak hem de el kol hareketleri ile ezberleme olarak da kasıtlı ya da kasıtsız bir ezber ortamı oluşturduklarını söylemek mümkündür.

4. Zekâ Ezberi

Zeka ezberinin önemi; çalınan pasajlarda o anki çalınan ölçüden bir sonraki ölçününde, zihinde canlandırılıp zincirleme olarak bağlanabilmesi ve kopukluk olmaması için iyi bir analiz yapılması gerektiğinde ortaya çıktığı görülmektedir.

“Bir eserin ezberlenebilmesi için gerekli olan bellek türlerinden bir diğeri teorik bellektir. Fenmen’in (1991) ,zeka ile ezberleme’ olarak tanımladığı teorik bellek, aslında bellek sisteminin ayrı bir alt sistemi olmamakla birlikte, yapıyı kavramakla ilişkilidir.

Herhangi bir piyano parçasının tam olarak ezberlenebilmesi, ancak, parça üzerinde çeşitli analiz yöntemleri uygulanarak, parçanın yapısının her açıdan kavranmasıyla mümkün olabilir. Bu analizler; ,biçimsel yapı analizi, armonik yapı analizi, melodik yapı analizi, el pozisyonu analizi, dinamik yapı analizi' olarak sıralanabilir” (Aiello ve Williamon, 2002).

İşitsel, görsel, el ve kol hareketleri ile ezberlemelerin yanı sıra bu ezberlemelerin bir örüntü haline gelmesi, takibi, hatırlanması, analizi aslında tamamen bilişsel bir süreç gerektirdiği ve burada zeka ezberinin önemi karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM II

ALANYAZIN TARAMASI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. MEŞKİN TANIMI

Meşk sözcüğü Arapça kökenli olup, Klasik Türk İslam sanatlarında bir hocanın öğrencisine taklit yoluyla bilgi aktarımı yaptığı, örnekler verdiği, alıştırmaya ve çalışmaların yapıldığı bir öğretim şekli olarak tanımlanabilir. Öğrencinin hocasında aldığı bu öğretim şekline “meşk almak” yani “ders almak” şeklinde de kullanıldığı bilinmektedir. En temel ögesi taklit etme olan meşkin kullanım alanı, önceleri hat sanatıyla sınırlı kalıp daha sonra musikide de kullanılmaya başlandığı söylenebilir.

Meşkin pek çok tanımıyla birlikte meşkle ilgili yapılan tanımlamalardan bazıları şöyledir:

A. Cem BEHAR meşki şöyle tanımlamıştır;

“Meşk, musiki sanatının hat sanatından aldığı yazı karalaması anlamına gelen bir terim olarak yer aldığı gibi yukarıda bahsi geçen ders ve öğrenim kavramlarını da simgelemektedir. Meşk kelimesinin kullanım alanları zamanla sadece hat ve müziğe mahsus edilmiş olup, meşk edilen yer veya öğrenim görülen mekân anlamındaki meşkhâne kelimesi ise sadece musiki sanatı için kullanılmaktadır” (Behar,1993).

B.Musiki meşk zincirinin yaşayan son halkası, ayrıca İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarının kurucusu olan Aleaddin YAVAŞÇA'nın el yazısı ile “Meşk” hakkında ki görüşlerinde meşki şöyle tanımlamıştır;

“Meşk, ta maziden söküp gelen ve daima fem-i muhsin ile tabir edilen, yani ihsan veren ağız. En güzel tarza ve tavra sahip olan hocalardan, ustalardan Klasik evsafa eserleri,

bozulmadan ve aynıyle devamını sağlamak suretiyle yapılan bir eğitim sistemidir Türk Musikisi 'nde” (Gürbüz,2010).

C.Yalçın TURA meşki şöyle tanımlamıştır;

“Bir eseri güftesine uygun bir ifade tarzı ile bestelendiği makamın özellikleri de dikkate alınarak, usûl ve formu bozmadan ve bestekarın estetik anlayışına saygılı kalmak kaydı ile kendi estetik anlayışını da katarak icra etmek” (Tuğra,1988).

D.Pekin ERSU meşki şöyle tanımlamıştır;

“Taklit ve model alma üzerinden gelişen meşk, tekrar (takrir) metoduna dayalı olduğu için bir eğitim yöntemi olmanın yanı sıra özellikle müzik kültürünün aktarımının gerçekleşmesinde de etkili olmuştur” (Ersu,1999).

Bu tanımlar eşliğinde meşkin Arapça kökenli olup hat sanatından geldiği, usta-çırak ilişkisine dayanan bir öğretim biçimi olmakla beraber meşk edilen eserleri usûl ve formuna sadık kalınarak bir sonraki nesle aktarımında çok önemli bir rol üstlendiği ve Türk Musikisi'nin devamlılığını sağlayan bir eğitim sistemi olduğunu söyleyebiliriz

Aslında meşk sistemi denince ilk akla gelen, “usta-çırak ilişkisi” dir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, meşkin sadece “usta-çırak ilişkisi” olarak tanımlamasının da, çok eksik ve sığ kaldığını söylenebilir. Meşkin çok daha ayrıntılı, kuralları ve şartları olan sistematik bir eğitim biçimi olduğunu ve nota kullanılmayan yıllarda, dönemin eserlerinin günümüze kadar getirilmesinde çok büyük rol oynadığını ve bu sistem sayesinde çok iyi icracıların yetiştiğini görülür.

2.2.MEŞKİN TEMEL UNSURLARI VE ŞARTLARI

Meşk pek çok unsuru içinde barındırmasının yanı sıra olmazsa olmaz diyebileceğimiz temel unsurlarının olduğu da söylenebilir. Bu unsurların en temellerini, yani meşki meşk yapan taklit, usûl vurma, sebat ve sadakat, tekrar ve hafıza olduğu bilinmektedir.

2.2.1.Tekrar ve Hafıza

Notanın henüz kullanılmaya başlanmadığı dönemlerde musiki eğitiminde, hocanın talebesine “usta-çırak” ilişkisi ile aktarım yaptığı bir eğitimin dışına çıkılmadığı söylenebilir. Birçok amaçla birlikte musiki meşk etmenin asli amaçlarından biri olan, dönemin eserlerini, repertuarını hafızaya almanın öneminin büyük olduğunu söylenebilir.

Hatta yapılan çalışmalar incelendiğinde dönemin repertuarının tamamını hafızaya alınıp ezberlemeden yeni bir eser bestelemenin küstahlık olarak adlandırıldığını da görülmektedir. Notanın henüz kullanılmaya başlanmadığı dönemlerde meşkte hafıza unsurunun amaç, önem ve nihai görevi dönemin repertuarını nesilden nesle aktarmak ve eserlerin unutulup kaybolmasını önlemek olduğu bilinmektedir. Bu kadar eseri, dönemin tüm repertuarını hafızaya almak, ezberlemek de musiki meşk etmenin aslında ne kadar meşakkatli olduğunu bize göstermektedir. Behar ve Uçan meşkte hafızanın öneminden şöyle bahsetmiştir;

“Meşkte nihai amaç tüketici olmaktır. Yani bütün eserleri öğrenmek, hepsini ezberine almak. Musikide mükemmele repertuarın tümünü tüketerek ulaşma fikri, çok uzak ve ulaşılmaması imkansız bir ideal şeklinde olsa da, yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmüştür”(Behar,1998).

“Müziksel öğrenimlerin yeterince kalıcı izli olmaları temelde, müziksel bellek, dikkat ve tasarım eğitimin etkili ve verimli olmasına bağlıdır. Müziksel bellek, işitilen, okunan, yazılan, dinlenen, söylenen, çalınan müzikleri ya da müziksel öğeleri, bıraktıkları kalıcı izler yoluyla akılda tutma saklama ve gerektiğinde hatırlama gücüdür. Müziksel dikkat, bilişsel, duyuşsal, devinişsel güçleri müziksel bir bütünün tümü, bir parçası ya da özellik üzerine uyanık bulundurma gücüdür”(Uçan,1994).

Behar’ında belirttiği gibi dönem repertuarının tümünü hafızaya almak aslında imkansız gibi gözükse de, tüm eserlerin hafızaya alınabildiği ve bunun yüzyıllarca yapıldığını görülmektedir. Bu kadar eseri kolayca hafızaya almanın yöntemleri olduğundan da söz etmek mümkündür. Bu yöntemlerden birinin “tekrar” olduğunu söylenebilir. Ezberlemek veya hafızaya almak için en bilindik yöntem akla yerleşene kadar tekrar etmek, pratik yapmak olduğunu söylemek mümkündür Meşkte de yapılan bu seri tekrarların eserin akılda kalıcılığını ve ezberlemeyi kolaylaştırdığını görülebilir. Dönemim repertuarının tümünü hafıza almayı kolaylaştıran diğer bir unsurunda usûl vurma olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.2.Usûl Vurmak

Meşkte eserlerin hafızaya alınmasını kolaylaştıran temel unsur olan usûl vurma, meşkle özdeşleşmiş ve meşk ederken usûl vurarak meşk etmenin şart koşulacağı kadar önemi büyük bir unsur olduğunu söylemek mümkündür. Bir çok kaynakta usûl vururken kudüm, davul ya da bendir gibi enstrümanların kullanıldığını bilinir. Bu enstrümanları kullanma

şartı olmamakla beraber, dizlere vurmak suretiyle de usûl vurulduğu bilinmektedir. Hatta “hocanın karşısında diz dövmek” ifadesinin de meşk ederken vurulan usûlü temsil ettiği bilinmektedir. Usûl vurmanın hafızaya katkıları ve eserleri zihne yerleştirmede ki önemini Behar şöyle anlatmıştır;

“Her melodi parçacığı, her name ya da her perde, zorunlu olarak usûl kalıbının bir ya da birkaç darbına tekabül eder. Sayıları zaten sınırlı olan (en fazla yüz adet kadar) usûl kalıpları da genellikle herkesçe bilinirdi. Usûl kalıbı vurulduğu zaman ise bu kalıbın düşey dengi olan melodik yapıyı, besteyi hatırlamak kolaylaşırdı. Yani eserin usûlü, öğrenci ve icracı için sık sık bir hafıza uyarıcısı ya da tazeleyicisi işlevi de görürdü. Notanın yokluğunda eserin melodik örgüsünün vazgeçilmez ritmik atkısını, iskeletini oluşturan usûlün hafızayı güçlendirici bir rol üstlendiği açıktır”(Behar,1998).

Behar’ın sözlerinden de anlaşılacağı üzere; musiki meşk ederken kullanılan usûl vurma eyleminin aslında sadece eserin ritmik yapısıyla ilgili olmadığını, hafıza da tutma ve ezberlemede de hatırı sayılır faydalarının olduğunu görülmektedir.

2.2.3.Taklit

Taklit, ezber ve gözleme dayanan usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleşen meşk sisteminde özellikle taklit kavramının meşk etmekte hatırı sayılır bir yeri olduğu bilinmektedir. Taklit ve gözlemler yaparak ustanın tavrı, tutumu, eseri icrası, usûl vurma kısacası her şeyinin öğrenciye örnek olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğrencinin ustasını taklit etmeden, öğrenme olayı başlamadan önce mutlaka ustasını gözlemleyerek ve kendine rol/model alarak öğretimin gerçekleştiği bilinmektedir. Meşki sadece usta-çırak ya da ustayı taklit etmek olarak tanımlamak, meşkte ki en önemli kavramlardan biri olan taklit kavramını sığlaştırmak olacağı söylenebilir.Söz konusu olan taklit kavramı sadece meşk ederken eserin icrasını öğrenmek değil, bunun yanı sıra hocanın musiki tavrı, dünyaya bakış açısı, ahlakını da taklit edip içselleştirerek yıllarca bu öğretimle pişip kendinden de bir şeyler katarak sanatkar olabilmek olarak da tanımlanabilir. Alıntıda da anlatıldığı gibi;

“Ancak meşki sıradan bir taklit olarak görmek, ilkel bir yöntem veya pedagojik bir yaklaşım olarak nitelendirmek, Türk Musikisi’nin başlangıcından beri geçen yüzyıllar boyunca nesilden nesle aktarılmasını, zaman içinde gelişerek kendine özgü bir kimlik kazanmasını, yaşamasını sağlayan meşki ve meşk zincirini küçümsemek olur”(Gürbüz,2010).

Meşkte taklit unsuru, musiki öğretiminin yanında hocadan ahlak, sadakat, meşakkat, gurur, liyakat gibi değer yargılarının da öğrenildiği ve bu değerlerin nesilden nesle aktarıldığı, yardımcı olan temel unsurlardan biri olduğunu da söylenebilir.

2.2.4.Sebat ve Sadakat

Notanın kullanılmadığı zamanlarda meşk öğretimi yapılırken dönemin tüm repertuarını ezbere almadan yeni eserler oluşturmanın yadığı bilinmektedir. Yüzlerce hatta daha fazla eserin hafızaya alınması sabır/sebat olmadan neredeyse imkansız olduğu söylenebilir. Meşk, musiki öğretimi ile birlikte kültürel değerlerin de ustadan model alınarak öğrenildiği uzun, meşakkatli ve sabır isteyen bir sistemi olmakla beraber meşk sisteminin unsurlarından olan sebat/sabrın en büyük düşmanının acelecilik olduğu bir çok kaynakta görülmektedir. Eserleri icra etmeden tüm usullerin bilinmesinin ve vurulmasının şart olduğu meşk öğretiminde sırf yüze yakın usulü bilmek, vuruşlarını yapabilmek de sabrın bu sistemde olmazsa olmaz olduğunu bize göstermektedir. Elbette ki burada sadece öğrencinin sabrından bahsetmek eksik kalabilir. Ustada ki sabır ve özenin de öğrencinin öğrenebilmesindeki en büyük payı oluşturduğu söylenebilir.

Dönem repertuarındaki tüm eserlerin büyük bir sabırla ezberlenip, asırlarca nesilden nesle gelebilmesinin ve aktarımının ancak eserlerin değişmeden özüne sadık kalarak mümkün olduğu söylenebilir. Dolayısı ile meşk sisteminde sadakat kavramı aslında eserleri icra ederken, repertuarına alıp ezberlerken ya da öğretirken, noktasına virgülüne kadar bestecisine, eserin özüne sadık kalma şartını bize gösterdiği söylenebilir. Notanın olmadığı dönemlerde sadakatin öneminden söz etmek çok daha gereklidir çünkü, eserler bozulmadan, değişmeden aktarılması için doğru ezberlemenin dışında başka bir yolu olmadığı görülmektedir. Bu nedenle eser kayıpları ya da eserlerin bozulmaları önlemek amacıyla doğru aktarım yapmanın tek yolunun sadakatten geçtiği söylenebilir. Ayrıca birçok kaynakta üzerinde durulması gerektiği düşünülen sadakat kavramı eserlerin bestecilerine olan saygıyı ve onlara olan sadakatinde göstergesi olduğu bilinmektedir. Çünkü hiçbir besteci eserlerinin aktarılırken yorum katılması, değiştirilmesi ya da kaybolmasını istemeyeceği açıktır. Nota kullanılmaya başlandığı zaman ise Behar'ın da dediği gibi;

“Geleneksel Türk musikisi evreninde öğretimin ve eser aktarımının bugün artık neredeyse bütünüyle “yazılı” hale geldiğini söyleyebiliriz. Ancak meşk dünyasının kişisel usta-çırak

ilişkisi düzeyindeki subjektif sadakat kavramının yerine henüz başka bir şey konabilmiş değildir” (Behar,1998).

Behar’ın da dediği gibi nota kullanılmaya başlamadan önce sadakat kavramı çok önemli bir misyon üstlenmiştir. Bunun nedeni yukarıda da belirtildiği gibi eserleri kaybetmemenin ve doğru ezberlemenin yolunun sadakatten geçmesidir. Fakat nota kullanılmaya başlandığında sadakat kavramının eski önemini yitirdiğini bunun nedeni olarak da artık eserlerin yazılarak korunup saklanabileceği olarak söylenebilir. Nota kullanılmaya başlandığında sadakat kavramının yerinin doldurulamadığı ve önemini yitirdiği söylenebilir.

“Talebe bu öğrenime şevkle, sebatla, inatla, feragatla, yani aşkla sarıldığı zaman elbette ki. Bir şeyi iyi öğrenip sindirmek için kendini ona vermek gerekir. Bu da aşktır. Yani Aşk Olmayınca Meşk Olmaz” (Demirgen,Sazak,2013).

Meşkin yapı taşlarını oluşturan bu kavramların birbiriyle bağlantılı olduğu ve meşk sisteminin olmazsa olmaz unsurları olduğunu görebiliriz. Peki bu kavramların ışığında bir öğrencinin bütün bu kavramlara uyabilmesi, başarabilmesi ya da seçilmesinde hangi ölçütler kullanılıyordu? Yani bir ustanın öğrenciyi meşkine kabul etmesi için öğrencide bulunması gereken özellikler nelerdi?

2.2.5.Meşke Kabul Edilmesi için Öğrencide Bulunması Gereken Özellikler

Meşke başlamanın herhangi bir yaş kriteri olmamakla beraber, çok küçük yaşta başlayan meşk öğretiminin yanında ileri yaşlarda da bu eğitime başlandığı bilinmektedir. Öğrencinin yaş ya da dönem farklılığı gözetmeksizin yine aynı usullerle meşk öğretimi verildiği bilinmektedir. Ustanın, bir öğrenciyi meşkine kabul etmesi ve öğrencinin meşk alabilmesi için; öğrencide bulunması gereken bazı şartlar olduğu bilinmektedir. Bu şartları Cem Behar şöyle sıralamıştır;

“Burada öncelikle üzerinde durmak istediğimiz şudur: hoca tarafından meşklerine kabul edilmek için talebede genel olarak aranan özellikler nelerdir? Musiki üstadı doğal olarak, meşk almak için kendisine başvuran öğrencide güzel bir ses, iyi bir müzik kulağı, asgari bir ritim anlayışı, yani belirgin bir müzik yeteneği bulmayı beklerdi. Bunların yanı sıra talebenin müzik öğrenmeye istekli ve bu yolda sebatlı olması da gerekiyordu elbette” (Behar,1998).

Alıntıda da gördüğümüz gibi bir ustadan meşk alabilmek için, öğrencide bulunması beklenen bazı şartlar olmasının yanı sıra; ilgi, istek ve sabrın önemi de vurgulanmaktadır. Yüz yüze eğitim biçimi olan meşkte bu özelliklerin tümü öğrencide bulunması gereken özellikler olduğu bilinmekte olup, bunlarla birlikte ustanın hareketlerini ve söylediklerini hızlı kavraması, öğrendiklerini özümsemesi, tekrarlayabilmesi ve yorumlayabilmesi gerektiği de bilinmektedir. Dolayısı ile aslında öğrenci de hızlı kavrayabilme, çabuk öğrenme özelliklerinin ustanın işini kolaylaştırabilecek özellikler arasında olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında aslında meşk eğitiminin insan ilişkileriyle çok güçlü bir bağı olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada ustanın rolünün sadece musiki öğretmekle sınırlı olmayıp; onu çok iyi gözlemleyen, taklit eden öğrencisine saygı, meşakkat, alçak gönüllülük gibi birçok konuda rol/model olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2.3. MEŞK UYGULAMASI

Meşk uygulaması deyince akla gelen, ustanın çırağı ile eser geçmesi veya musikinin inceliklerini öğretmesi ile beraber aslında bu uygulamada çok daha fazla ayrıntı ve inceliğin olduğunu görülmektedir. Behar'ın da belirttiği gibi;

“Musiki meşk ederken öğrenci sadece müzik teorisini ya da bir çalgıyı ya da bir tekniği yahut da hocasının üslubunu, icrasını, yorumunu öğrenmezdi. Talebe meşk alırken öncelikle bizzat eserlerin kendilerini –yani mevcut müzik dağarını, repertuarını- öğrenmiş olurdu. Dönemin repertuarını da böylece meşk yoluyla sonraki kuşaklara aktarmış olurdu”(Behar,2003).

Öğrenci teorik olarak musiki bilgilerini tek başına bir yere kadar öğrenilebilirdi fakat musikin icra edilmesinin ya da pratik edilmesinin tek bir öğrenme şekli vardı o da meşk etmektir. Herhangi bir bilginin, birikimin aktarılmadığı, tekrar edilip geliştirilmediği taktir de var olan bilginin kişiye kalmasıyla beraber diğer kuşaklara bir faydası olmayacağını söylenebilir. Bu nedenle notanın kullanılmadığı ve meşkin yaygın olduğu dönemlerde aslında meşk ustasına düşen önemli ve meşakkatli görevin öneminin ortaya çıktığı görülmektedir.

Ustanın bilgilerini çırağına aktarması, dönemin repertuarını ezberletmesi, uygulaması için büyük bir gayret, zaman, enerji harcaması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ustanın meşakkatli bu görevlerinin yanı sıra aslında sanatsal bir çıkarının olduğunu söylemekte mümkündür. Bu sanatsal çıkar ustanın nihai amaçlarından olan meşk zincirinde kendine de bir yer edinme çabası olduğu görülmektedir. Meşk uygulamasının

ustaya katkı sağladığı iki önemli unsur ise; kendi bildiklerini çırağına öğretirken bilgilerinin pekişip kendinde var olan bu bilgileri unutma ihtimalini sıfıra indirmek ve öğrenciye kendi eserlerini de meşk ettirip dönemin repertuarına eserlerini de ekleyip eserinin yayılması, çalınıp okunması ve daha geniş bir kitleye eserlerini tanıtmasına fırsat verdiğini söylenebilir.

Meşk esnasında, öz de aslında çırağın ustadan iki temel unsuru öğrendiğini görürüz. Bunlar; dönemin repertuarını hafızaya almayı ve öğrenmeyi kolaylaştıracak olan ezber ve eserleri yorumlamaktır. Ezber ve yorumlama kabiliyetinin de öğrencinin ustadan aldığı temel iki önemli unsur olduğunu görülmektedir.

Klasik Türk Musiki geleneği içerisinde 16. Yüzyıldan beri öğretim yöntemi olarak uygulanan ve sayısız müzisyen yetiştiren meşk sistemi; saz ve sözlü eserlerin ve repertuarını kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli rol oynadığı bilinmektedir. Meşk sistemi uygulamasının başlangıç aşamasını Behar şu şekilde belirtmiştir;

“Basitlerinden başlayarak elden geldiğince çok sayıda eseri ezberine almadan musikiyi (yani usulleri, makam bilgisini beste formlarını, beste tekniğini vs.) öğrenmek tamamen olanaksızdı”(Behar,2003).

Daha önce de bahsedildiği gibi meşk sisteminde dönem repertuarını ezbere bilmek şart koşulmuş olup, bunun içinde kuvvetli bir hafızaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.. Dolayısı ile usûlleri, dönem repertuarını ve makamları ezberleme yönteminin basitten başlamak olduğunu belirten Behar, ustanın musiki eğitimi verirken basitten zora doğru giderek bir başlangıç ve gidişat oluşturduğunu bu durumu da günümüzde sıkça kullanılan eğitim bilimleri öğretim ilkelerinden biri olan basitten karmaşığa ilkesi ile bağdaştırılabilmektedir.

Klasik Türk Musikisi repertuarı saz ve sözlü eserlerinden oluşmakla beraber musiki meşkinde ses musikisinin daha ön planda olduğu bilinmektedir. Eserlerin yüzde doksan beşine yakınının sözlü eserler olduğu, saz eserlerinin ise çok az olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.

Meşk uygulamasını aşamalarını Behar şöyle belirtmiştir;

“Meşk, aslında uygulanması son derece basit olan bir müzik öğrenim yöntemidir. Geçilecek eserin güftesi talebeye yazdırılır veya yazma ya da basılmış bir güfte mecmuasından yararlanır. Geçilecek eserin usulü bellidir. Eğer hatırlatmaya gerek

varsa esere başlanmadan önce bu usul birkaç kere vurulur. Öğrenci usulü sağ ve sol eli ile –dizlerini kudüm itibar ederek- vurur. Sonra eser hep usul vurularak hoca tarafından okunur, öğrenciye tekrar ettirilir. Hoca, eseri kısım kısım (zemin, nakarat, meyan, varsa terennüm vs.) ve bir bütün olarak öğrencinin hafızasına iyice ve eksiksiz yerleşinceye kadar defalarca okutturur. Öğrencinin tereddütleri ve yanlışları ortadan kalkıncaya dek tekrar ettirir. Nihai amaç meşk edilen eserin talebenin hafızasına nakşedilmesidir”(Behar,1998).

Alıntıda da aktarıldığı gibi öğrenci usûl vururken dizlerini kudüm itibar eder hatta bendir, küçük davul ya da kudümden yardım da alabileceği bilinmektedir. Meşk eğitimi başlangıcında ve eserleri geçme aşamasında, usûl vurmanın önemi karşımıza çıkmaktadır. Usûle verilen bu önemin nedeni, notanın yazıya dökülmediği ve nota kullanımının neredeyse yasak sayılabileceği o dönemde hafızaya verilen önemden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Dönem repertuarını hafızaya almadan eser bestelemenin küstahlık olduğu düşüncesi hafızaya verilen önemi kanıtlar nitelikte olup nota kullanırsa hafızaya olan ihtiyacın azalacağı düşünülmekteydi. Dolayısı ile hafızayı güçlendiren usûl unsuruna neden bu kadar önem verildiği ortaya çıkmaktadır. Bir musiki sistemi olan meşk, hafızaya alınan bu eserleri usul ve formu bozmamak kaydı ile icracının kendi yorumunu da katarak icra edebilme şansını vermekte olduğunu da görülmektedir. Burada aslında keskin çizgileri olan meşk sisteminin sadece eser ezberleyip, ustaları ile eser geçmek olmadığı; öğrencinin geçtiği eserleri ve ustalarının eserleri yorumlama biçimini rol/model olarak inceleyip, tüm yorumları harmanlayıp kendine has yorumunun ortaya çıkmasıyla birlikte, hafızasına aldığı eserlere kendi yorumunu da katabileceğini ve böylelikle kendi tarzını bulduğunu görülmektedir. Alıntıda da belirtildiği gibi;

“Bir eseri güftesine uygun bir ifade tarzı ile bestelendiği makamın özellikleri de dikkate alınarak, usul ve formu bozmadan ve bestekarın estetik anlayışına saygılı kalmak kaydı ile kendi estetik anlayışını da katarak icra etmek”(Tura,1988).

Meşk sistemi; meşk edenlere sadece eser aktarımı ve dönem repertuarını ezberlemenin yanı sıra eser yorumlama imkânı verdiği de görülmektedir. Fakat eserler hafızaya alınıp özümsemeden, müzisyenin bir parçası haline gelmeden eseri yorumlamanın mümkün olamayacağı bilinmektedir.

Meşk sisteminde sadece bir ustadan bir öğrenciye aktarımın yapıldığını söylemenin yanlış olduğunu söylemek mümkündür. Bir öğrencinin bir usta ile yetinmesi söz konusu

olmamakla beraber, her öğrenci aynı anda birden çok ustadan meşk alabilirdi. Bu durumda yine öğrencinin farklı ustalardan musiki eğitimi alarak, farklı ekollerden etkilenip kendi tarzını bulmasına fırsat sağlayacağı sonucunu bize göstermektedir. Birçok ustadan meşk alabilme şansının yanı sıra önemli olan bir diğer konuda öğrencinin hangi ustadan meşk aldığı, ustanın ise daha önce kimlere meşk verdiği de önemli unsurlar arasında olduğu bilinmektedir. Yani bilinmiş, tanınmış sanatçılara meşk veren meşhur bir ustadan meşk almak öğrenciye onur ve gurur vermenin yanı sıra aynı zamanda böyle bir hocanın meşğine kabul edilmek için öğrencide bulunması gereken bazı şartlarda bulunmakta olduğu bilinmektedir. Behar'ın da dediği gibi;

“Tanınmış, makul bir hocadan musiki meşğine hak kazanmak ve meşk alabilmek için hafıza ve asgari bir yetenek düzeyiyle birlikte belli bir liyakat göstermiş olmak da gerektiriyordu, Yani öğrendikten sonra başkalarına da aktaracağı bu eserlere talebenin layık olduğunu göstermesi de şarttı”(Behar,1998).

Alıntıda da görüldüğü üzere bir ustanın bir öğrenciyi meşğine kabul etmesi için belli başlı şartları bulundurması gerektiği, seçici olduğu görülmektedir.

Ustanın meşğine kabul edilen öğrencinin meşk süresi, yoğunluğu ve sürati ile ilgili kesin kurallar olmamakla birlikte, bu sürenin öğrenci profiline göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Meşk süratindeki bireysel farklılıklar ise öğrencinin ilgi, istek, yetenek ve öğrenme hızına bağlı olmakla beraber; aynı zamanda ustanın da öğrenciye gösterdiği özen ve sabrın da büyük önemi olduğu görülmektedir.

Klasik Türk Musikisinin temel ve esas malzemesi insan sesi olduğu bilinmektedir. Dolayısı ile repertuardaki eserlerin büyük çoğunluğunu sözlü eserler olduğu, saz eserlerinin ise daha azınlıkta kaldığı görülmektedir. Repertuardaki saz eserlerinin görevlerine baktığımızda yine sözlü eserlere ön hazırlık amacıyla kullanıldığını görülmektedir.. Herhangi bir eser öncesinde makamı önceden sunmak amacı ile eser öncesi peşrev geçilebilir ya da fasıl sonu sözlü eserler bittiğinde bitiş için saz semaileri saz eserleri kullanılabilir. Görüldüğü üzere Klasik Türk Musikisinde saz eserleri, sözlü eserlerin öncesi ya da sonrasında makamı tanıtmak, başlayış ve bitişi belli etmek gibi görevleri olan aslında yine sözlü eserlere destek amacı ile kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır. Behar'ında bahsettiği gibi saz eserlerinin aynı zamanda Mevlevi Ayinlerinde de kullanıldığını şu şekilde belirtmektedir;

“Türk Musikisinin en uzun ve karmaşık eserleri olan Mevlevi Ayinleri’ndeki saz terennümleri ise bazen uzunca ve mükerrer olabiliyorlar. Bu esntrümantal parçaların bir fonksiyonu bir usülden diğerine ya da ayinin bir bölümünden diğerine geçişi sağlamaktadır. Bir diğer fonksiyonu da uzun, karmaşık ve zor eserler olan bu ayinleri okuyan ayinhanların zaman zaman dinlenmesini sağlamaktadır”(Behar,1998).

Sözlü eser meşkiye olan talebin ve isteğin saz eserleri meşkiye olan isteğe göre daha fazla olduğu bilinmektedir. Bunun en bariz nedeni ise saz eserleri meşkinin çok daha ayrıntılı, uzun ve sözlü eser meşkiye göre daha meşakkatli olmasından kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Saz eseri meşki isteyen öğrencinin ilk olarak sazının temel ve teknik yapısını çözüp, sazında makul bir seviyeye gelmesi ve bu seviyeye geldiğinde kendine ciddi bir repertuar edinmesinden sonra saz eserleri meşkiye başlayabileceği bilinmektedir. Bu nedenler de saz eserleri meşkiye neden talebin daha az olduğu ve neden daha meşakkatli olduğunu kanıtlar nitelikte olduğu görülmektedir.

2.3.1.Meşk Mekânları

Meşk kavramı, Türk musikisinde talebe ve hocanın birlikte çalışmaları itibarı ile saz eserleri ve sözlü eserleri ve dönem repertuarını nesilden nesle aktarmakla görevli bir eğitim ve öğretim yöntemidir denilebilir.. Birçok kaynağa göre 19 asrın ilk çeyreğine kadar bu sistem devam etmiş fakat daha sonraları farklı padişahlar tarafından dönem dönem bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Meşk sistemine notacılık getirilmeye çalışılıp batı notası öğretilerek Türk musikisine katkıda bulunulması düşünülmüştür. Batı etkisiyle kurulan konservatuarlar vs. musiki kurumlarında meşk değişime uğramış olup günümüze ilk haliyle olmasa bile belli bir ölçüye kadar gelebilmiştir.

Bir savaş sonrası esir düşüp daha sonra Müslüman olan ve saraya kabul edilip burada musiki eğitimi alan aslen Polonyalı Ali Ufki Bey (Wojciech Bobowski) saray meşk hanesini ve işleyişini “Saray-ı Enderun” adlı çalışmasında şu şekilde anlatmıştır;

“Meşkhane musiki talim edilen odaya denir. Akşama kadar açık olan bu oda müzikçileriyle askeri müzikçiler meşk etmeye gelirler. Divan’dan sonra üstadlar gelip meşkhane de otururlar. İçoğlanları da üstadların karşısına otururlar. Kah çalgı eşliğinde kah çalgısız olarak kendilerine en hoş musiki eserleri öğretilir... Tonları bilirler ve bunlarla ezberden şarkılar bestelerler. Murabba, kar, nakış, semayi gibi çeşitli ince eserlerde ritm her zaman küçük bir davulla sağlanır... Tesbih, ilahi, tevhid gibi samimi

ve ciddi dinsel eserlerde ise ellerini kaldırıp indirerek ölçü vurmazlar. Musiki hep ezbere öğrenilir, yazılabilmesi ise neredeyse bir mucize gibi görülür” (Behar, 1990).

Saraya mensup cariyelerin meşk ustalarının evlerine gidip meşk aldıkları veya saz çalmayı öğrendikleri bilinmektedir. Aslında geleneğin yeni oluştuğu ilk dönemlerde bile meşk mekanları sarayla sınırlı kalmadığını görünmektedir. Saraydaki musiki görevli sayısı, işleyiş ve musikiye verilen önem dönem padişahlarının isteklerine bağlı olduğu bilinmektedir. Elbette ki musikiyi sevmeyen ya da dini nedenlerden ötürü hoş görmeyip engelleyen padişahlarında olduğu görülmektedir. Behar;

“...Bu padişahlardan biri 1754-1757 yılları arasında tahtta bulunan III. Osman tahta oturunca Saray’da bulunan yetişmiş müzisyenlerin tümü saraydan çıkarılmış ve dağıtılmış, saray içoğlanlarının musiki öğrendiği Enderun meşk hanesi de süresiz olarak tatil edilmiştir. III. Osman’ın halefi olan sultan III. Mustafa’nın on yedi yıl sürmüş olan saltanatı (1757-1774) süresince de Saray’da ister icra ister öğretim biçiminde olsun kayda değer bir musiki faaliyeti olduğu söylenemez” (Behar, 1998).

Tahta çıkan padişahların musikiye bakış açısı aslında o dönemin musikisinin de kaderini belirliyordu denebilir. Musiki sarayda yapılıyor gibi gözükse de kendini Saray dışında besliyor, ustalar kendilerini geliştirip ün yapınca müzikseverler padişahın izni ile saraya kabul edilip saray da göreve başladıkları birçok kaynakta yer aldığı görülmektedir.

Sarayın dışında meşk edilen mekânların başında ise tekkelerin geldiğini görülmektedir. Tekke deyince akla sadece dini musikinin yapıldığı bir mekân gelse de aslında dini musiki yanında her türlü müziğinde rahatça yapıldığı, çalgı öğreniminden musikiye ilgisi olan insanların da gittiği adeta bir konservatuar görevi yaptığı görülmektedir.

“ Musikiye doğrudan doğruya bir ibadet aracı olarak nispeten daha az önem vermelerine ve dolayısıyla da yaptıkları musiki eğitim ve meşkleri hakkında daha az bilgiye sahip olmamıza rağmen, öteki bazı tarikatlar da durumun çok farklı olmadığı biliniyor. Halvetiyye, Gülşeniyye, Bektaşiiyye gibi musikisiyle birlikte zikrin önem kazandığı diğer bazı tarikatlarda da benzer bir durumun hüküm sürdüğüne ve buralarda da yalnızca dini veya tasavvufi değil her türlü musikin meşk edildiğine dair çok güçlü ipuçları vardır”(Behar, 1998).

Meşk mekânları çok çeşitlilik göstermekle beraber sarayın, evlerin, konakların, tekkelerin yanı sıra cami ve kahvehane gibi mekânlarda da meşk edildiği, musiki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin beraberinde manevi ve sosyal birçok kazanımın da mekânlarda elde edildiği bilinmektedir. Çeşitli mekânlarda toplanan insanların, musiki meşki gibi bir ortak amaçla bir araya gelip, bu eğitimin yanında sosyalleştiği, meşk ederken birbirlerini rol/model alıp birçok ustadan harmanladıkları bu eğitim ve öğretimin sonunda kendi tarzlarını buldukları ve musiki meşki için çok önem arz eden bu mekânların önemini karşımıza çıkarmaktadır. Musiki öğrenme geleneği olan meşkin, sosyal statü gözetmeksizin avam/havas, halk/aydın, Müslim/gayrimüslim, amatör/profesyonel gibi ayrımlar yapmadan mekânsal farklılıklara rağmen hepsinin genel meşk yöntemi ile bu geleneği sürdürdüğü görülmektedir. Görüldüğü üzere sosyal statünün ya da meşk yapılan mekânın bir önemi olmadığı, mekânı belirleyen ve dolduran şeyin içerisinde yapılan eylemlerin belirlediği karşımıza çıkmaktadır. Behar’ında dediği gibi;

“Amaç musiki meşki olduktan sonra, hocayla talebenin bir araya gelip bir kahvehane köşesinde bile meşk alıp vermesi pekala mümkündür”(Behar,1998).

2.3.2.Meşkin Yararları

Bir usta-çırak ilişkisi olan meşkin, notalı sistemin henüz kullanılmadığı zamanlarda dönem eserlerinin aktarımında büyük rol oynadığı görülmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılıp, hatta günümüze kadar gelebilmiş dönem eserleri aslında meşkin yararlı ve sistemli bir yöntem olduğunu kanıtlar nitelikte olduğunu görülmektedir.

Eserlerin aktarımının yanı sıra; bu eserleri aktarmak için gerekli olan hafıza unsurundan da söz etmek gerekir. Hafıza, ezber kuvveti gibi unsurlar meşkin temel öğelerinden olmakla beraber, eserlerin günümüze gelebilmesinde rolünün büyük olduğu bilinmektedir.

Hafıza unsuru o kadar önemliydi ki o zamanın dönem repertuarını ezberlemeden bir eser bestelemek hiç hoş karşılanmayan bir durum, hatta küstahlık olarak adlandırıldığı pek çok kaynakta belirtilmektedir. Aslında dönem repertuarını ezberlemiş olmak, bireysel bir repertuar oluşturmanın yanı sıra, çeşitli ekollerin harmanı ile kendini bulmayı ve pişmeyi sağladığı görülmektedir.

Meşte pişmek, belli bir olgunluk ve birikim sahibi olmak elbette ki sadece ezber yapmak ya da dönem repertuarını ezberlemekle yeterli olamayacağı bilinmektedir.

Önemli unsurlardan biri olan sebat, pişmenin temel taşlarından denilebilir. Aslında meşkte pişmek; hocanın hal, hareket, tutum, insan ilişkileri, saçını tarayış biçiminden, oturup kalkmasına kadar hem görsel hem işitsel olarak hocayı kendine rol/model aldığı, büyük bir sabırla hocası ne derse desin her sözünden kendine dersler çıkarıp, tüm birikimler dahilinde kendini bulduğu halidir denilebilir. Dolayısıyla ile meşkte hoca; sadece çırağına musiki öğreten değil, ahlaki kazanımların, toplum kurallarının, nasihat ve öğütlerin harmanlandığı aynı zaman da da bir hayata hazırlık dersi niteliği taşıdığı görülmektedir.

2.3.3.Meşkin Dezavantajları

Meşkin yararlarından bahsederken hocanın saç taramasından oturuşuna kadar öğrenciye nasıl rol/model olduğundan bahsedilmiştir. Yaptığımız görüşmeler sırasında meşk sisteminde eksik bulduğunuz yöntemler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir? Sorusunu yönelttiğimiz tüm çalgı eğitimcileri, meşkin eksikliğinin olmadığından eğer bir eksiklik varsa da bu eksikliğin hocadan kaynaklanacağı yanıtını verdiler. Dolayısıyla ile hocanın her hareketini rol/model alan öğrenci, eğer donanımı az ya da eksik bir hocayla karşılaşırsa öğreneceği bilgiler de eksik kalabilir. Bu da meşk sisteminin değil hocanın eksikliğinden kaynaklanmış olur denilebilir.

Bunların yanı sıra aslında meşk sisteminde eserlerin kuşaktan kuşağa aktarılırken eser kayıplarının ortaya çıktığı ve meşkte ayırım yapılmadan her yaş grubuna aynı şekilde öğretim yapılması dolayısıyla ile özel eğitim tekniklerinin kullanılmaması ile birlikte ortaya çıkan pedagojik sorunlar olduğu görülmektedir.

2.3.4.Eser Kayıpları

Nota yazısının kullanılmadığı, dönem repertuarının ezberlenerek hafıza yolu ile nesilden nesle aktarıldığı meşk sisteminin elbette ki aktarımlar esnasında eksik, fazla ya da yorum katılarak bilinçli ya da bilinçsiz değişimlere uğradığı görülmektedir. Behar'ında belirttiği gibi;

“Repertuarın ağızdan kulağa aktarıldığı, yazının (notanın) genel olarak kullanılmayıp dışlandığı bir müzik evreninde eserlerin aktarıla aktarıla az ya da çok kılık değiştireceği kabul ediliyor”(Behar,1998).

Dönem repertuarının aktarımı esnasında değişime uğraması sonucu, eserin orijinalinden uzaklaşarak farklılaşması ve bir eserin onlarca farklı çeşitlemelerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çeşitlemeler, meşk eden aktarıcıların yorumlarını katmalarıyla eserden tamamen uzaklaşarak, eserin tamamen özünden ayrılıp farklı bir eser haline gelmesi sonucu eser kayıplarının meydana geldiğini görülmektedir.

“Oysa temelde meşk sisteminin aktarıcıya sağladığı yorum özgürlüğünün bir süre sonra bir eserin birkaç versiyonunun ortaya çıkmasına neden olabildiği gerçeğini de kimse inkar etmiyor” (Behar,1998).

Eser kayıplarının; notasız sistemden notalı sisteme geçildiğinde fark edildiği görülmektedir. Repertuar notaya alınmaya başlandığında birçok eserin meşk edilmediği için unutulup kaybolduğu ya da değişerek özünden çıkıp farklılaştığı gün yüzüne çıkmıştır denilebilir. Eserlerin aktarılırken unutulması ya da kaybolması; yanlış aktarım ve yorum katılması sonucu olabileceği gibi eserin zor ya da kolay olmasından dolayı meşk edilirken tercih edilmemesi ya da az kullanılması ile de eser kayıplarının ortaya çıkabileceği görülmüştür. Az kullanılan, meşk edilmeyen eserlerin zamanla repertuardan unutulup kaybolduğu bilinmektedir.

2.3.5.Pedagojik Sorunlar

Meşk sisteminde kullanılan usta-çırak ilişkisi ya da gösterip yaptırma yöntemini müzik öğretimi açısından incelendiğinde; binlerce eserin nesilden nesle aktarıldığı ve uzun yıllar kullanıldığı meşk sistemi ile yetişen önemli besteci ve yorumcuların olması, bu sistemin müzik öğretim yöntemlerinde ne kadar önemli bir yeri olduğunu kanıtlar niteliktedir. Fakat pedagojik olarak öğretilen bilgi ve pratiklerin öğrenciye verilirken her yaş grubunun farklı bilişsel özellikleri olduğunu ele alınırsa aslında meşk sisteminin bu konuda kısıtlı ve sınırlı kaldığını söylenebilir. Aslında meşk sisteminde oluşan dezavantajlardan biri olan pedagojik sorunların eser kayıplarından daha da ciddi bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Meşk sisteminde müzik türleri, teknikleri, meşk öğrencisinin yaşı, öğrenme hızı vs gibi etkenler gözetmeksizin her türe ve öğrenciye aynı sistemle verilen musiki eğitimi pedagojik sorunların doğmasına ve branşlaşmaya pek imkan sağlamayan teknikten uzak genel bir yöntem olduğunu görülmektedir. Türk musikisinin en önemli müzik aleti olarak görülen insan sesini; bir enstrüman gibi eğitmek için gerekli olan özel teknik ve yöntemlerin meşk sisteminde ayırt edilmediğini ve bu alanın uzun yıllar boyunca fark

edilmemesi; aslında söz konusu olan meşkin dezavantajlarını kanıtlar niteliğinde olduğu görülmektedir.

Behar’ında bu konuda bahsettiği gibi;

“Meşk müzik öğrenmeye yeni başlayan bir acemi için ne ise; ilerlemiş bir öğrenci için de aşağı yukarı odur. Ses eğitimi için ne ise, çalgı öğrencisi için de odur. Dini müzik ne ise din dışı müzik içinde aynen odur. Yani müziğin ne ile, hangi ortamda ve ne amaçla, ya da hangi aletle icra edildiği soruları ve bu sorulara verilecek yanıtın gerektirdiği özel eğitim teknikleri ister istemez hep ikinci planda kalıyordu”(Behar;1998).

Alıntıda da belirtildiği üzere meşk sistemin genel bir musiki eğitimi olduğu; yaş grubu, öğrenme hızı, farklı müzik tür ve biçimleri, öğrencinin seviyesi, farklı türlerin özel teknik ve yöntemleri gibi unsurları gözlemeksizin bir yöntem olduğu görülmektedir. Meşk sisteminin asıl amacının ve asli görevinin dönem repertuarının aktarımı olduğu, repertuar öğretimiyle teknik öğretimi ayırt etmediği görülmektedir.

2.4.Meşk Sisteminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin Günümüz Çağdaş Öğretim Yöntem ve Teknikleriyle Ortak Yönleri

Meşk sistemi incelendiğinde hem devinışsel hem de bilişsel alanların aktif kullanıldığı ve daha çok öğretmen merkezli bir öğretim olduğu görülmektedir. Müziksel öğrenmelerin kalıcı olabilmesi için öğrencide birçok unsurun bir arada olmasını şart koşan meşk sistemi; bu unsurları taşıyan talebelere henüz notanın kullanılmaya başlanmadığı, repertuar aktarımının tamamen hafızaya bağlı olduğu bu sistemin yüzyıllarca kullanıldığı bilinmektedir. Meşk sisteminin uygulayıcısı ve öğreticisi olan meşk ustaları; öğrencilerine dönem repertuarının tamamını hafızaya almaları için güçlü bir hafızanın yanında, ustanın da kullandığı birçok yöntem olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Meşk öğretiminin uygulayıcısı olan meşk ustaları; bu öğretimi yaparken elbette ki her öğretim de olduğu gibi bazı yöntemler kullanabilecekleri bilinmektedir. Meşk sistemi denince akla ilk gelen “usta-çırak ilişkisi” tanımı, bize aslında bu öğretim yöntemi kullanılırken günümüz öğretim yöntem ve tekniklerinden birçok yöntemle benzerliği olabileceği ve bu yöntemlerin aşamalarını gösterme yönünden faydalı olabileceği ortaya çıkmaktadır. Meşk ustaları musiki öğretimi yaparken ya da meşk ederken öğrencilerine

uyguladığı yöntem ve aşamaların; günümüzde kullanılan öğretim yöntemleri ile benzerlikleri olduğu karşımıza çıkmaktadır.

2.3.1.Düz Anlatım

Bu geleneksel yöntem aslında öğrencinin pasif ve alıcı; öğretmenin ise aktif ve verici rolünü üstlendiği bir yöntem olmakla birlikte, öğretmenin açıklama yaptığı, yeni konu hakkında bilgi verdiği ve teorik bilgi aktarımı yaparken kullanabileceği bir yöntem olduğu bilinmektedir.

“Üniversite düzeyinde sıklıkla kullanılan anlatma yöntemi öğretmenin konuyu aktif olarak anlattığı, öğrencinin ise pasif dinleyici olduğu yöntemdir” (Dubin ve Taveggia,1968).

Hem teorik bilgi hem de pratiğin birlikte bulunduğu musiki eğitiminde düz anlatım; teori ve pratiğin arasında ki ilişkiyi göstermek, püf noktalara vurgu yapmak amacıyla kullanmak için uygun bir yöntem olduğu görülmektedir. Musiki meşkinde eserin güftesinin yazılması, ezberlenmesi, perde bilgilerinin uygulamadan önce anlatılması vb. gibi unsurların yanı sıra temel musiki bilgileri, öğrenilen makamın özellikleri, usül çeşitleri vb. gibi teorik konuları; musiki hocası çırağına aktarırken düz anlatım yöntemini kullandığı görülmektedir.

2.4.2.Gösterip Yaptırma

“Bu yöntem, bir işlemin uygulamasını, bir araç gerecin çalıştırılmasını önce gösterip açıklama, sonra da öğrenciye alıştırmaya ve uygulama yaptırarak öğretme yoludur. Yöntemde gösteri; öğretmen merkezli, yapma işlemi de öğrenci merkezlidir”(Demirel, 2010).

Meşek öğretiminin uygulamalı kısmı, öğrencinin devinışsel alanda aktif olduğu, yapma eylemini gerçekleştirdiği, öğreticisinin gösterdiğini pratik yaptığı süreç denilebilir. Bu uygulamalı öğretim sürecinde meşek denilince ilk akla gelen tanımlardan biri olan usta-çırak ilişkisi karşımıza çıkmaktadır. Ustanın meşek öğretimi yaparken kullandığı bu yöntem öğretim yöntem ve tekniklerinden olan gösterip-yaptırma yöntemiyle benzerliği dikkat çekmektedir. Düz anlatım yöntemi ile geçilecek eseri tanıtıcı makam, perde, usül vb. bilgiler sözlü olarak öğrenciye aktarıldıktan sonra meşek öğretiminin uygulama kısmına geçildiği görülmektedir. Uygulama kısmı dediğimiz usta-çırak etkileşimini daha fazla aktif hale getiren bu süreç; çırağın ustasını taklit etme, pratik

yapma ve sözlü olarak öğrendiği bilgileri uygulamaya geçirdiği süreç olarak tanımlamak mümkün olmakla birlikte aslında kısaca musiki meşkinde teorik bilgilerin pratiğe aktarıldığı bölümdür denilebilir.

“Musikide meşk, “bir üstat tarafından musiki parçasının tek olarak çalınması ve okunması suretiyle talebeye öğretilmesi ve talebe tarafından öğrenilmesi demektir.” Bu “gösteri” yöntemine girer, çünkü burada bir ezgi söz konusudur. Sadece hocanın anlatımı ile gerçekleşen öğrenmede ve şarkı güftesinin yazılıp ezberlenmesi durumunda “düz anlatım” yöntemi ortaya çıkar”(Demirgen,Sazak;2016).

Meşk öğretiminde öğrencinin usülleri ustasını taklit ederek pratik yapma yoluyla öğrenmesi, geçilen eserlerin ezberlenebilmesi için sürekli taklit ve tekrara başvurulması, bu meşk zincirine bir halka daha eklerken aslında ustanın sürekli devam eden gösterip yaptırma yöntemini kullandığını ortaya koymaktadır.

2.4.3.İşbirlikli Öğrenme

İnsanoğlu; doğası gereği toplu yaşamaya, sosyalleşmeye ve işbirliği yapmaya ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Sanat eğitiminde de işbirlikli öğrenmenin; sosyal becerilerin gelişimine katkı sağladığı bilinmektedir. Bilen,“İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüsel Süreçler Üzerinde Etkileri” adlı çalışmasında, işbirlikli öğrenmenin müzik öğretiminde kulaktan notalı öğrenme yöntemlerine göre çok daha verimli olduğunu; müziksel işitme becerileri, güzel şarkı söyleme ve öğrencilerin müzik dersine karşı tutum ve güdülerinin gelişiminde etkili olduğunu ayrıca bunun yanı sıra derse ilgiyi ve katılımın artmasında da büyük rolü olduğunu belirtmiştir (Kurtuluş,2001, sayı 20 s. 201).

Musiki meşkinde her talebe meşkine kabul edilen hocası tarafında meşk alabilirken, aynı anda birçok hocadan meşk alabildiği gibi, ustası da aynı anda birçok öğrencisine toplu ya da bireysel meşk verebildiği görülmektedir.

“Sadece hoca ve talebenin karşılıklı çalışmaları dışında birçok talebenin katılımıyla sürdürülen TOPLU MEŞKLER de vardı” (Özcan, 1988).

Meşk mekânlarına baktığımızda aslında bireysel birebir meşkin yanı sıra toplu meşk geleneğinin de yaygın ve fazlaca olduğu görülmektedir. Gerekirse bir kahve köşesinde bile yapılan meşk; musikin türü ne olursa olsun dergâhlardan kahve köşelerine, saraylardan, cami ve bahçelere kadar toplu meşklerin yapıldığı adeta musiki öğretiminin

yanında hem iletişim becerilerini geliştirici hem de bir sosyalleşme aracı görevi üstlendiğini görülmektedir.

2.4.4.Rol/Model Olma

Formal ve informal öğrenmeler aile içerisinde başlayıp, sistemli olarak okulda devam etmektedir. Bu öğrenmeler esnasında bilinçli ya da bilinçsiz otorite sayılan bireylerin örnek alındığı ya da rol/model olduğu görülmektedir.

Musiki meşkinde ise rol/model olmanın önemli yer tuttuğunu görülmektedir. Çünkü zaten rol/model olan ustayı taklit ederek çalar, söyler, konuşur, davranır ve daha sonra özgün olan kendi tarzını bulur denilebilir. Ustasının montunu asma şeklinden, kapıyı hangi eliyle açtığı; konuşma şekli, tavrı, üslubu gibi birçok unsurun çırağa rol/model olduğu bilinmektedir. Musiki meşkinin sadece musiki öğretimi değil, aslında tavır ve üslupta öğrettiğini; öğrenciye rol/model olarak onun hal ve hareketini de etkilediği bilinmektedir. Ustasından dört gözle bir şeyler öğrenmeyi bekleyen çirak aynı zamanda ustasının hal hareket ve üslubunu da kendine ölçü alıp, ustasının öğütlerinden de faydalandığı bilinmektedir.

“Meşk musiki mirasını günümüze taşıyan en önemli araç olmasının yanında, sanat öğretiminin de temeli gözetilen, öğretmeni taklit yoluyla tavır ve yorum öğrenmesini sağlayan bir eğitim sistemidir” (Gürbüz,2010).

2.5.Geçmişten Günümüze Meşk Sisteminin Uygulandığı Kurumlar

İkinci meşrutiyet öncesi ve sonrası dönemlerde açılan çağdaş yöntemlerle müzik eğitimi veren kurumlarda da meşk usulünden vazgeçilmediği ve sürdürüldüğü bilinmektedir. Düzenli olarak musiki eğitimi veren resmi mektep Darüşşafaka’dır. Zekai Dede uzun yıllar bu mektepte musiki dersi verip, güzel sesli öğrencilerine eski usüllerle meşk verdiği bilinmektedir. Bu da meşk yönteminden sapılmadığını göstermektedir. 1920’li yıllardan itibaren modern ve çağdaş bir müzik eğitimi anlayışı ile beraber batı müziğinin yanında solfej dersleri verilirken bir yandan da yetenekli öğrencilere eski usül musiki meşki verilmeye devam ettiği bilinmektedir. Musiki eğitiminde her ne kadar batılılaşma adımları atılsa da meşk yöntemiyle paralel bir şekilde eğitim yapıp tüm değişikliklere rağmen meşk yönteminden vazgeçilmediğini görmekteyiz.

“1908’in hemen ertesinde kurulan ilk öze musiki mekteplerinden biri de İsmail Hakkı Bey’in başkanlığında Kadıköy Hasan Paşa’da faaliyet göstermiş olan Musiki-yi Osmani

Mektebi'dir. Bu mektepte çalgı, nota, usül, solfej ve musiki nazariyatı dersleri veriliyordu. Ancak öğretimin temeli, yine de haftada iki gece (Salı ve Cumartesi geceleri) yapılan meşk-i umumilere dayanmaktadır”(Behar,1998).

Görüldüğü üzere ne kadar değişiklik yapılsa da çağdaşlaşma ve ya notalı sisteme geçilse dahi meşk usulünden vazgeçilmediği karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra İstanbul'un en önemli amatör musiki deneği olan Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde de nota, solfej eğitimi yanında meşk eğitiminde devam ettiği bilinmektedir. Daha sonra iki yarı bölümden oluşan hem Türk hem Batı musikisi eğitimi vermek amacıyla dönemin önemli müzikoloğu Rauf Yekta ve dönemin önde gelen birçok musiki hocasının katkılarıyla Darülelhan kurulduğu bilinmektedir.

Günümüzde musiki eğitimi veren kurumlarda da kısmi meşk sistemi uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra hala devamlılığını sürdüren, musiki icra eden amatör dernek ve koroların, unutulmaya yüz tutmuş olan musiki meşk sistemini canlı tutmak ve geleneği sürdürmede aslında çok büyük önem arz ettiği ve bu tür çalışmaların desteklenip yaygınlaşması gerektiği karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma evreni, örnekleme, veri toplama araçlarının dağıtılması, toplanması ve verilerin nasıl analiz edileceğine ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

“Ontolojik yaklaşımlar varlığın neliğini ve nasıllığını kendisine konu edinirken epistemolojik yaklaşımlar bu varlığın bilgisini edinme yolları, doğru bilgiye ulaşmada nelerin kanıt alınabileceği ile ilgilenir. Burada hemen ekleyelim ki epistemolojinin özne-nesne arasında kurulan bağ olarak bilginin kendisine yoğunlaşması felsefesidir; buna karşın özne nesne soyutluğunun bilim adamı-araştırılan nesne/konu'ya dönüşerek somutluk kazanması metodoloji içinde mümkün olmaktadır (Çelebi 2001, 222).”

Görüşme tekniğinden yararlanılan bu çalışmada yöntem olarak sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan Hypothetico deductive (Mantıksal akıl yürütme) yönteminden yararlanılmıştır. Açık uçlu hazırlanan görüşme soruları eğitimcilere yöneltilerek toplanmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmanın deseni toplanan verilerin sistematik olarak sınıflandırılmış ve günümüz ğretim yöntemiyle kıyaslanarak değerlendirilmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Evreni

Araştırma evrenini belirlenen üç illerdeki Türk Müziği Devlet Konservatuarlarında görev yapan, toplamda yedi akademisyen oluşturmaktadır. Tablo 1’de İstanbul Teknik Üniversitesi, Gazi Osman Paşa niversitesi ve Atatürk Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarlarında görüşülen akademisyenlerin sayıları verilmiştir. Toplamda üç üniversitedeki yedi akademisyen araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Türk Müziği Devlet Konservatuarları ve bu okullarda görüşülen akademisyen sayıları

	Toplam	Bay	Bayan
Akademisyen Sayısı	7	6	1
Okul Sayısı	3		

3.1.3. Örneklem

Araştırmanın rneklemi; örneklem grubuna alınan konservatuarlar seçilirken Türkiye’nin farklı bölgelerinden olmasına dikkat edilmiştir. Okullar kısmen kasıtlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir.

1. Atatürk Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı/ ERZURUM
2. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı/ İSTANBUL
3. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı/ TOKAT

3.1.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme soruları hazırlanıp açık uçlu soru ve anket tekniği kullanılmıştır. Anket soruları spss programı ile taranıp EVET-HAYIR şeklinde cevaplarla sayısal verilere (EK:1) ulaşılmış olup açık uçlu sorular yorumlanarak analiz edilmiştir.

3.1.5. Verilerin Analizi

Oluşturulan 10 adet Sorunun kısa cevaplı olan 5 tanesi SPSS programı ile analizi yapılmış olup, açık uçlu olan 5 tanesi yorumlanarak analizi yapılmıştır. SPSS programı ile elde edilen sayısal veriler bize görüşme yapılan akademisyenlerin meşk sistemini kullanıp kullanmadıkları gibi kısa cevaplı sorulara sayısal veriler vererek genel bir çıkarım yapmamızda katkı sağlamıştır.

BÖLÜM IV

4.BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bulgular

Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Atatürk Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. İsmail Hakkı

GERÇEK

Artık günümüzde cambazlık denilen bir icra tarzından dolayı, meşk mevzu tamamen teknik çalışma boyutuna taşınmıştır. Bu bağlamda belki meşk eksik kalabilir.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. Cihangir TERZİ

Elbette meşk adı üzerinde belli bir düzeye gelmiş insanların ortak müzik üretmesinden başka bir şey değildir aslına bakarsanız. Ama çalgı öğretimi başka bir şey, daha metodolojik bir yol. Metodoloji artı çalgı metodolojisi dediğimiz bir sayfa açıyoruz. Çalgıların öğretiminde hedef kitleleriniz ayrılır. Gençlere mi öğretiyorsunuz yoksa çocuklara mı öğretiyorsunuz; ya da hangi çalgıyı ne kadar zamanda öğreteceksiniz? Bu

çocuklar konservatuar öğrencisi mi? Veya yaygın eğitim içerisinde herhangi bir kültür merkezine gelen kursiyer mi? Bunları hep düşünerek daha metodolojik bir yol başladı aslına bakarsanız. Meşkin eksik kaldığı nokta; meşk direk çalgı öğretimini hedeflemez, meşk başka bir şey orada pişirirsiniz. Çalgı öğretimi bir süreçtir; teknik tarafı vardır, üslup tarafı vardır, repertuarı olgunlaştırma ve çoğaltma yönü vardır, ama meşkte belli bir amaç doğrultusunda bir araya geliyorsunuz ve müzik yapıyorsunuz. Elbette meşkinde çalgı öğretimine pozitif katkıları vardır. Fakat çalgı öğretiminde meşk olmazsa olmaz dediğimizde biraz soru işareti kalıyor, çünkü meşkin amacı biraz daha farklı bence müziği üretmek ve paylaşmak yani sadece çalanlar arasında değil ulaşmak istediğiniz bir kesim var oraya da bir şey yapıyorsunuz. Tabi ki bu icralar içerisinde insanlar ustalaşıyor pişiyor. Bu sadece meşk ortamı için geçerli bir şey değil ki sahneye adım attığınız her yerde odanızda tek başına çaldığımız her anda geliştirebiliyorsunuz.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Ali TÜFEKÇİ

Bir eksiklik olmadığını düşünüyorum. Eğer hoca yeterli ehil bir hoca ise öğrencisini müzik adına her şeyi verebilir. Zaten önemli olan hocanın öğrenciye kapı açmasıdır.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Fikri SOYSAL

Çalgı eğitiminde meşkin eksik kaldığı notalar; notasyon vardır modern teknoloji yöntemleriyle artık çok kolay bir şekilde ortaya koyulabiliyor. Gerek notaya almayı veya müzik bilmiyorsanız dahi sizin musiki icra etmeniz artık bir takım cihazlarla kendiliğinden notaya alan cihazlar var artık bu bile var yani. Dolayısıyla bunun haricinde bence notasyon haricinden her şey üslup tavrıyla gösterilebilir. Ki notasyonun bile üslup tavrıyla tamamlanması gereken yönlerinin olduğunu düşünüyorum dinamikler, nüanslar gibi.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Yrd. Doç. Dr. Tolga KARACA

Meşk sisteminde hoca sağlam değilse teknik eksiklikleri varsa meşk mutlaka ve mutlaka eksik kalır. Sadece meşk yine yetmez, hocanın bilgisi eksikse teknik bilgisi de çok azsa metodoloji de hiç yoksa meşk sistemine zaten ne verebilir ki? Metodolojik olarak da kullanmak gerekiyor.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Öğr. Gör. Cevahir Korhan

İŞILDAK

Bizim en büyük dezavantajımız ders saatleriyle sınırlandırılmamız. Biz bunu nasıl aşıyoruz boş zamanlarımızda öğrencilere destek vererek ek derslerle tamamlıyoruz. Zamandan başka bir eksiklik olduğunu düşünmüyorum. Öğrencinin algısı zayıfsa o bir dezavantaj oluyor. Enstrüman öğrenmek için ciddi bir zaman ihtiyaç vardır. Aslında dersin haricindeki zamanlar da çalışarak kendini ilerletebilir ama ne yazık ki gün geçtikçe öğrenci portföyünde böyle bir azalma var algı ilgi açısından ciddi bir azalma var. O yüzden öğrencinin yapması gerekeni biz ders saatini fazlalaştırarak yapmaya çalışıyoruz. Ders saatini de kısıtlı tutuyoruz diğer ders saatlerimizden dolayı o biraz eksiklik yaratıyor benim için.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Yrd. Doç. Dr. Gamze KÖPRÜLÜ

Ben meşkin eksik kaldığını düşünmüyorum. Aslında desteklendiğini düşünüyorum. Notayla öğrencinin belki hafıza problemi olabilir ama notayı önüne koyduğunuz zaman ben nasıl notaya bakarak okuyorsam; öğrenci de aynı şekilde alabilir ya da okuyabilir. Meşkin eksik kaldığını düşünmüyorum.

Yorum

Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir? Sorusunun cevabını aradığımız birinci alt problemimizde; görüşleri alınan akademisyenlerden gelen cevapları incelediğimizde; aslında konservatuarda meşk yöntemini uygulayan yedi akademisyeninde genel anlamda meşk sisteminden memnun, yaşatılması ve sürdürülmesini savunan eksiklikler olsa dahi bu eksikliklerin meşk yönteminden değil farklı faktörlerden olabileceğinden bahsettikleri görülmektedir.

Görüşülen akademisyenlerden çoğu meşk yönteminde bir eksiklik olmayacağını, bir eksiklik varsa dahi bunun ya öğretmenden ya da öğrenciden kaynaklanabileceğinden bahsettikleri görülmektedir. Öğretmenden kaynaklanan eksikliklerin ise ya musiki meşkini doğru aktaramaması ya da öğretmenin kendi alanında eksiklerinin olmasından kaynaklanabileceği söylenmektedir. Bu da bize meşk sisteminin tek başına yeterli olmadığı; aktaranın ve uygulayıcısının da bu yöntemi kullanırken titiz olmaları gerektiği karşımıza çıkmaktadır. Eğer öğretmen meşk yöntemini doğru aktaramıyorsa; doğru aktarsa dahi sadece meşk yöntemiyle yetiniyorsa bunun da eksiklik yaratabileceği açıkça karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenin meşk yöntemi uygularken kendi bilgi, deneyim, tecrübe, üslup ve teknik bilgilerini de katıp adeta bir harç görevi görerek harmanladığı bu bilgileri öğrenciye vermesinin aslında meşk yönteminin doğru uygulanış biçimi olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Öğrenciden kaynaklanan eksikliklere geldiğimizde ise notanın kullanılmadığı meşkin ilk hali uygulanan dönemde tamamen hafıza ile repertuar ezberlenip eserler geçilmekte olduğu bilinmektedir. Bu denli güçlü hafıza isteyen durumda eğer ki öğrenci hafıza problemi yaşarsa burada bir eksiklik çıkabileceği karşımıza çıkmaktadır. Ancak tabii ki enstrüman öğrenmek gibi ciddi zaman ve emek isteyen bir durumda öğrencinin meşk aldığı zamanın dışında da kendi bireysel emeği ve çabasının da büyük önem taşıdığı görülmektedir. Öğrencinin çabası, gayreti hafızası yani aslında öğrencinin de öğretmeninde eksikliklerinden kaynaklanan bu eksiklikler meşk yönteminin doğru uygulanış biçimini etkilediği sonucunu karşımıza çıkarmaktadır.

Bu düşüncelerin yanı sıra bazı görüşlerde meşk yönteminde kullanılan çalgı öğretimi yöntemlerinin genele hitap ettiği, pedagojik olarak yaş, tarz, öğrenme hızı gibi bireysel farklılıkları gözlemeksizin; geçerli ve güvenilir kurallı bir metodolojisi olmaması sebebi ile eksiklikleri olabileceği görüşü de bulunmaktadır. Notasyonun bir eksiklik olabileceği

fakat bu eksikliğin meşk yöntemini pekte etkilemeyeceği düşünceleri karşımıza çıkmaktadır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Meşk eğitiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği, hal, hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Atatürk Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. İsmail Hakkı

GERÇEK

Etkileşim, insan ilişkilerinde kaçınılmaz bir durumdur. Birebir eğitimde bu durum göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. İnsanlar doğal olarak sıklıkla yanında bulunduğu kişinin hal ve hareketlerinden iyi veya kötü nasiplenecektir. Bu mevzu meşkte kesinlikle ahlaki kaideler çerçevesinde gerçekleştirilmelidir, ancak bu durumda manevi kazanımlardan söz etmek mümkündür.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. Cihangir TERZİ

Bu doğru. Ben biraz önce meşki tanımlarken bir adaptan bahsettim bir disiplinden bahsettim Şimdi örneğin yaren meclisini düşündüğümüzde; mesela Çankırı yarenlerini düşündüğümüzde orada belli adablardan geçiyorsunuz. Hemen gelip de başköşeye oturamazsınız. Hizmet edeceksiniz uğraş vereceksiniz belli bir adabı var burada rol model olarak seçtiği kişilerden nasipleniyo kişiler. Radyoda beraber çalarken düşün ün, Nida Tüfekçi'nin yanında oturuyorsunuz, birlikte saz çaluyorsunuz. rahmetli hocamız, Ali Ekber Çiçek'in yanında oturup saz çaluyorsunuz, Mehmet Eren'in Suat Işıklı'nın yanında oturup saz çaluyorsunuz mutlaka onlardan bir şey alıyorsunuz. Bu sadece çalıyorduk anlamında değil onun estetik değerleri müziğe bakışı, üslubu, hayata bakışı giyinişi, saçını taraması birçok şeyi sizi etkiliyor. Sadece davranış olarak değil görünüş olarak hatta oturuş biçimine kadar sizi etkiliyor.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Ali TÜFEKÇİ

Evet kesinlikle düşünüyorum. Hepsinde olmasa da kısmen verimli kulağı ve gönlü açık öğrencilerimden o anlamda dönüşümlerini görme fırsatım oldu.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Fikri SOYSAL

Kesinlikle düşünüyorum. Meşkin özelliği budur zaten. Sizin hal, hareket, tutum, üslup tavır ve müzik icra kabiliyetiniz ve kazanımlarınız her bir hoca bir ekoldür aslında. Hocanın öğrencisi olmakta onun hocadan öğreneceği üslup tavırla ilişkili olarak icra ettiği müzikten bile kişinin icracının yüzünü görmeden söyleyebiliyorsunuz. Dolayısı ile zaten meşkin amacı budur üslup tavır öğrenmek. Zaten hocasından etkilenmiyorsa o zaman meşk olmuş olmaz. Sadece müzik icra etmek değil sanatçı olmak demek belli bir ahlak ve terbiye almak demektir aslında. Dolayısı ile o talim ve terbiye çerçevesini de yine meşk usulüyle yine almasını istiyoruz biz öğrencilerin. Sanatçı olmak sadece müzik yapabiliyor olmak demek değildir. Aynı zamanda toplumun öğretilerini bir takım adetlerini öğrenmesi gerekir. Bu tüm dünya için geçerlidir. Meşk sistemi de tavır ve davranışlar belli adetleri ve belli bir terbiyeyi almayı gerektirir bu çok önemli. Bu soruda tarihteki bütün literatürdeki Türk musikisi nazariyatı vazifesi gören edvarlarda bir sanatçının toplumda nasıl hareket etmesi gerektiğine dair öğütler içeren yerler var. Yani Amasralı Şükrullahtan tutun ki urgebiye maragalıya varana kadar bir toplumda bir musikişinasın nasıl davranacağına dair edep ve terbiye kuralları içeren belli bölümler fasıllar yazılmıştır. Orda etraflıca anlatmışlardır. Ta ki yemeği çok yememesine, yemeklerin iyisini seçmemesine varana kadar teferruatlandırıp anlatılmıştır mesela edvarlarda. Dolayısı ile bizim toplumumuz için edep çok önemlidir. Bir musikişinasta *bir topluma çıktığında nasıl hareket edilmesi gerektiğini bilmesi gerekir.*

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Yrd. Doç. Dr. Tolga KARACA

Evet. Bize de mutlaka uyum sağladıkları görülebilir. Ama biz bazen çağa ayak uyduramıyoruz. Onlar daha modern düşünüyorlar bazı şeyleri. Fakat bizim sayemizde meşk sistemini bir basamak daha yukarı alma ihtimalleri oluyor tabi bizden daha fazla.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Öğr. Gör. Cevahir Korhan
İŞILDAK

Kesinlikle düşünüyorum. Çoğunlukla öğüt veririm ve etkilendiklerini düşünüyorum. Biz eğitim öğretim diyoruz ya bu bir bütün evet dersi veriyorum ama onu öğütlerle şekillendirmeye çalışıyoruz. Bu eğitim öğretimin tam manasına geliyor bence.

Evet düşünüyorum fazlasıyla. Çünkü tecrübe dediğimiz bir şey var ve öğrenci de nasihat dinlemeyi seviyor. O yüzden bazı öğrencilerin hal hareket öğretmenimden manevi kazançlar sağladığını düşünüyorum.

Yorum

Meşk eğitiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği, hal, hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır? Sorusunun cevabını aradığımız ikinci alt problemimizde; görüşleri alınan akademisyenlerden gelen cevapları incelediğimizde; üç farklı bölgeden seçilen konservatuarlarda görev yapan toplamda yedi akademisyenin de sorumuza evet yanıtını verdiklerini görmekteyiz. Meşkin bir insan ilişkisi olduğu, amacının zaten üslup ve tavır öğrenmek dolayısı ile iletişim ve insan ilişkilerinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Yanında sıkça durulan veya sık görüşülen, rol/model alınan insanların; kasıtlı ya da kasıtsız hal hareket ve davranışlarından etkilendiğimiz görülmektedir. Aslında meşk yönteminde her hocanın ayrı bir ekol olarak görüldüğü; her birinin ders işleyişi, hal hareket ve davranışı, öğretmenleri ve bir hoca olarak öğrencinin faydalanabileceği farklı farklı özelliklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısı ile meşk yöntemin de insan etkileşim ve iletişiminin ve bunun sonucunda edinilen bazı manevi kazançların olduğunu söylemek mümkündür. Alınan görüşler sonucunda meşkin başlı başına bir iletişim sanatı olarak görüldüğü, sadece musiki öğretimi görülen dersler bütünü olmadığı karşımıza çıkmaktadır. Bir musiki ustasının ya da bir sanatçının topluma çıktığında nasıl davranması gerektiği ile ilgili Türk musikisi nazariyatı vazifesi gören edvarlarda bölümler bulunduğunu görmekteyiz.

Şükrullah'da Risâle-i Mûsikî adlı eserinde sâzende ve hâ- nende ahlakı konusunda;

“Öncelikle icrâcı Hanefî, Şafî, Hanbelî veya Mâlikî mezhebinden hangisine tâbi ise ona göre mezhebinin kurallarına uymalı ve ona göre ibadet etmelidir. İbadet ve dine bağlılıkta çabalamalıdır. Nefsine uymamalıdır. Az yemek yemeli, az uyumalı ve çok konuşmamalıdır. Zühre (çoban) yıldızı için yazılmış olan duaları (ki bu duaları daha sonraki bölümde anacağımı söyler) ezberlemeli, okumalı, yazdırmalı ve kendisi de tutmalıdır. Böylelikle Zühre makamına erişebilir. Zühre yıldızı doğduğu zaman ona karşı durup ondan yardım talep etmelidir. Dünyada hayatının kötülüğünden ve uygunsuz durumlarından sakınmalıdır. Temiz giyinmeli ve güzel kokular sürmelidir. Kaşları açık yani ve güleç yüzlü olmalıdır. Nefsini terbiye etmek için faydalı işlerle meşgul olmalıdır.

Aklında hoş hikâyeler, güldürücü şakalar, değişik beyitler olmalıdır. Kendinden daha üstün biri olursa ve öğrenme geç olursa da üzülmemeli ve kıskanmamalıdır. Sabırlı olmalı ve daha çok çalışmalıdır. Böylelikle o kişinin mertebesine erişebilir hatta daha üstün olabilir. Şeytanın şerrinden emin olabilmek için evlenmelidir. Akıl giderci şeyler yememeli ve kadınlarla sohbetten uzak durmalıdırlar. Sesi bozacak şeylerden sakınmalıdır.” (Kamiloğlu, 2007b s. 157-158)

Bunun sonucunda meşkin musiki öğretimi vermesinin yanı sıra; yenilen yemek miktarından ibadetine, güler yüzlülüğe, hayata bakış açısına kadar kuralları olan ve bir musikişinasta bulunması gereken özelliklerin meşk yönteminin musiki eğitimi yanında; eğitim ve öğretimin birlikte yapıldığı bir disiplin, adap ve terbiye okulu görevi yaptığını söyleyebiliriz.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Atatürk Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. İsmail Hakkı

GERÇEK

Sanal ortamın meşke katkı sağlayacağı günümüz teknolojik imkanları ile mümkündür. Ancak bu durum sadece malzemeleri hazırlanmış ve pişirilmiş yemek olarak tarafımda telakki edilmektedir. Çünkü meşkin ana mevzu yemeğin dem alma sürecidir ve bu durumu müzik dilinde ifade edecek olursak, dem alma süreci; icra edilecek eserin ruh boyutu ile ilgilidir. Bir eseri iyi icra etmenin yolu eseri hem teknik hem de ruhsal yönüyle ifade edebilmekten geçmektedir. Bu mana da meşki, icrası edilecek eserin daha ziyade ruhsal boyutunun tamamlayıcısı olarak düşünebiliriz. İcrası yapılacak eserin teknik kazanımları için sanal eğitimden istifade etmek oldukça faydalı olacaktır.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Prof. Dr. Cihangir TERZİ

Çalgı metodolojisinin de amacınıza yardımcı olan her materyalden yararlanabilirsiniz. Ne kadar dinlerseniz dinleyin bir şeyi hayata geçirmek gerektiğinde mutlaka yaşamak gerekiyor. Dostluk gibi arkadaşlık gibi, sevgi aşk gibi.. Sanal ortamdaki görsel işitsel tüm unsurlardan yararlanabiliriz. Ama nihayetinde klasik yöntemler belki ağırlaşmış olabilir zaman içinde ama en sağlam yöntemlerdir sonuçta yani usta-çırak ilişkisi gibi. Ne kadar teknik kullanırsanız kullanın sonuçta yüz yüze hatta eski ustaların diz dize dediği bu münasebetin olması gerekiyor.

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Ali TÜFEKÇİ

Evet görebiliriz. Biraz önce yerdiğimiz internet iyi anlamda kullanıldığında imkanı olmayan uzakta olan erişmeye çalışan ama yüz yüze görüşme imkanı olmayan öğrenciler için faydalı bir unsur. Farklılıklar var kalite olarak ama meşk sistemin çağdaş hali olarak görebiliriz. Ama önemli bir durum var bu videoyu kimin yüklediğini ehil biri olup olmadığını bilerek çalışmak önemli.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Doç. Dr. Fikri SOYSAL

Günümüzdeki meşk sisteminin bir parçası olduğu söylenebilir. Onda biri olduğu söylenebilir ama tamamı olduğunu onun yerine koyabileceğimiz anlamına kesinlikle bunu söyleyemeyiz. Çünkü hocayla birebir karşılıklı meşk etmekten söz ediyoruz. Video da sadece o eseri çalabilirsiniz ama hocanın üslup ve tavrını alamazsınız orda. Öğretilerini alamazsınız sadece saz çalmak değildir sanatkar olmak. Anlatılan videodaki verilerle sınırlıdır öğrencinin alabileceği şey. Sorunlar karşılaştığı zaman ne yapacak peki? O videoda bir pasajı çalarken bir sorunla karşılaştığı zaman ne yapabilir? İşte esas eğitimci olmak hoca olmak burada ortaya çıkıyor. Hocanın burada takip ettiği metot öğrenciye bir kazanımdır aynı zamanda o problemi çözülmesi de bir kazanımdır. Farklı farklı şeyler gelişebilir yani sadece video ile bunun yerini alır diyemeyiz kesinlikle diyemeyiz.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Yrd. Doç. Dr. Tolga KARACA

Evet olabilir. Sanal ortamda öğretmeye dair bir şeyse bu niye olmasın. Görsellik var mı? Var . Duyum var mı ? var. Harika bu çok güzel olur. Yani en güzel teknolojiye böyle bir yaklaşım sağlayabiliriz.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Öğr. Gör. Cevahir Korhan

İŞILDAK

Kesinlikle görebiliriz. Bunun örneklerini gözümle gördüm. Yurt dışında Webcam' le çalgı eğitimi verildiğini Türk Müziği eğitimi verildiğini gördüm. Başarılı olduğunu da gördüm. Bence meşki güçlendirecek çağdaş hali olabilir olmalı da.

GOP Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Yrd. Doç. Dr. Gamze KÖPRÜLÜ

Evet görüyorum. Çünkü orada da mesela youtube diyelim çok yaygın bir sanal ağ. Aslında bir çöplük olarak da bakabilirsiniz. Ama bu işin üstatları virtüözler seviyesinde de onlara o seviyeden bakacak olursak önemli, mesela birebir çalışamayacağımız insanları youtube den açarak onları gözlemleyebiliyoruz. Parmaklarına vuruş tekniklerine onlara bakarak ta görebilir ve öğrenebiliriz. Bu yüzden çağdaş hali olarak görebiliyorum. Hatta daha da geliştirilebilir bu sistem.

Yorum

Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir? Sorusunun cevabını aradığımız üçüncü alt problemimizde; görüşleri alınan akademisyenlerden gelen cevapları incelendiğinde; cevapların tümünün sanal ağlarda internet ortamında paylaşılan videoların faydalı olabileceği konusunda hem fikir olduğu karşımıza çıkmaktadır. Fakat bize yardımcı olan bu sanal imkanın meşk yerine geçip geçmeyeceği konusunda akademisyenlerin fikir ayrılıkları yaşadıkları gözlemlenmektedir. Problem sorumuz yöneltilen akademisyenlerden büyük bir çoğunluğu internet ortamında ki bu enstrüman öğretme videolarının, meşkin yerini asla doldurmayacak hatta ancak onda biri olabileceği, sadece yardımcı bir araç olarak görse de; cevaplar arasında bu fikre sıcak bakan geliştirilebilirse meşkin çağdaş hali olarak görebiliriz cevabını da aldığımız görüşler karşımıza çıkmaktadır.

İnternet her ne kadar doğruluğu kanıtlanmamış çöp bilgilerden oluşan bir imkan olsa da; bu imkanı doğru ve yerinde kullanıldığı taktirde faydalı bir araç haline geldiği görülmektedir. Cevaplar incelendiğinde internetin faydalı kullanımı sonunda izlenen bu enstrüman öğrenme videolarında çok kazanım elde edebileceğimiz karşımıza çıkmaktadır. Öncelikte internetteki bu enstrüman öğretme videoları; normal şartlarda ulaşamayacağımız belki de hayatımız boyunca karşılaşma şansı yakalayamayacağımız üstatlar, virtüözler ve sanatçıları enstrüman çalarken gözlemeleme, dinleme ve ayrıca kinestetik olarak taklit etme imkanı sağladığı görülmektedir.

Bu imkanların yanında aslında bu videoların kimden izlendiği de önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yanlış teknik uygulayan yanlış bilgilendiren bir video ile öğrenilen bir hatayı düzeltmek sıfırdan öğrenmekten daha zor olduğu bilinmektedir. Böylelikle teknik olarak yanlış öğrenilen bir unsur, günler belki de aylar süren düzeltme işlemine sebebiyet verip zaman kaybına yol açabileceği düşünülmektedir.

Sanal ortamın günümüzde insanlara birçok faydası ve kolaylığı olduğu fakat bunun yanı sıra insan ilişkilerini ve gerçek sosyalliği olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmektedir. Bu nedenle sanal meşk ve realitedeki meşk karşılaştırıldığında; aslında “yüz yüze, diz dize” diye samimi ve sıcak bir dille tabir edilen meşkin, sanal ortama girdiğinde tek taraflı bir akışın söz konusu olduğu, doğruluğundan emin olunmadığı ve öğrencinin icra da bir sorunla karşılaştığında bu problemi çözümlenmeye yardımcı ve yol gösterici bir muhatabı karşısında bulamaması meşk sisteminin aslına özüne sadık kalınması gerektiğini karşımıza çıkarmaktadır. Ağır ve meşakkatli olan eski yöntemlerin güvenilir ve sağlam bilgilerin elde edilmesinde bize en çok yardımcı olan yöntemler oldukları fikri karşımıza çıkmaktadır. Ne kadar teknik çalınırsa çalınısın öğrencinin ustasıyla iletişiminin meşk yönteminin amacı olduğu, öğrencinin bir sorunla karşılaştığında, kafası karıştığında, hocasından aldığı çözüm yolları ve öneriler ile kendi metodolojisini bulabileceği bunun yanı sıra, video ile eseri çalıp teknik olarak kazanımlar elde etse de üslup, tavır ve çeşitli manevi kazanımların sadece videolar ile kazanılmasının mümkün olmayacağı karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birinci Alt Problem Sorusu ve Sonuç;

1. Günümüz Meşk uygulamasını kullanan günümüz musiki eğitim kurumlarında “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Görüşleri alınan akademisyenlerden meşk yönteminin eksikliğinin olup olmaması konusunda ortak bir cevap alındığı görülmektedir. Konservatuarlarda meşk yöntemini kullanan ve çalgı öğretimi yapan akademisyenlerce; meşk neredeyse kusursuz sayılabilecek, çalgı öğretimi için zamanın ve günümüzün en iyi yöntemlerinden olduğu fikri karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta eksikliğin ancak meşkin uygulamasında hata yapılarak ya da alanında yeterli bilgiye sahip olmayarak ortaya çıkabileceği kanısının ortak bir görüş olduğu görülmektedir. Varsa bir eksikliğin meşk sisteminden değil de uygulayıcıdan kaynaklanabileceği görülmektedir. Musiki meşkini günümüzde de kullanan, yaşatan ve yaşatılması gerektiğini düşünen akademisyenlerden bu genel kanı dışında bir de musiki meşkinin daha da geliştirilebileceği önerisi de cevaplar arasında yer almıştır. Alınan cevaplarca; konservatuarlarda verilen çalgı öğretiminde, bir sistem dahilinde de çeşitli ders saatleri ilgili kurumlarca belirlenip uygulansa da bu saatlerin meşk öğretimi için yeterli olmadığı kanısında olan akademisyenlerde vardır. Öğretmenin meşk yöntemini uygularken kendi bilgi, deneyim, tecrübe, üslup ve teknik bilgilerini de katıp adeta bir harç görevi görerek harmanladığı bu bilgileri öğrenciye vermesinin aslında meşk yönteminin doğru uygulama biçimi olduğu karşımıza çıkmaktadır. Eksikliklerin öğrenciden de kaynaklanabileceği durumlar olabileceği görülmektedir. Güçlü bir hafıza gerektiren, repertuarın tamamının ezberlenerek öğrenildiği meşk yöntemi, ezberi zayıf olan öğrenciler açısından eksiklikler doğurmasının yanı sıra, öğrencinin meşk aldığı zamanın dışında da kendi bireysel emeği ve çabasının da büyük önem taşıdığı görülmektedir. Öğrencinin çabası, gayreti hafızası yani aslında öğrencinin de öğretmeninde eksikliklerinden kaynaklanan bu eksiklikler meşk yönteminin doğru uygulama biçimini etkilediği sonucunu karşımıza çıkarmaktadır. Bu düşüncelerin yanı sıra bazı görüşlerde meşk yönteminde kullanılan çalgı öğretimi yöntemlerinin genele hitap ettiği, pedagojik olarak yaş, tarz, öğrenme hızı gibi bireysel farklılıkları gözlemlesiz; geçerli ve güvenilir kurallı bir metodolojisi olmaması sebebi ile eksiklikleri olabileceği görüşü de bulunmaktadır.

İkinci Alt Problem Sorusu ve Sonuç;

2. Meşk eğitiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği, hal, hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Meşk yönteminde musiki öğretiminin dışında kazanımların olduğu konusunda tüm akademisyen görüşlerinin ortak bir cevapta toplandığını görmekteyiz. İnsan ilişkilerinde olmazsa olmaz denebilecek iletişimin arttığında; insanların birbirlerinin hal hareket ve davranışlarından istemli ya da istemsiz etkilendikleri bilinmektedir. Her hocanın bir ekol olduğu farklı üslup, hal, hareket ve tavırlarından yararlanıldığı düşünüldüğünde birkaç hocadan meşk almanın yararlı olabileceğini karşımıza çıkarmaktadır. Bir musiki ustasının ya da bir sanatçının topluma çıktığında nasıl davranması gerektiği ile ilgili Türk musikisi nazariyatı vazifesi gören edvarlarda bölümler bulunduğunu görmekteyiz. Bunun sonucunda meşkin musiki öğretimi vermesinin yanı sıra; yenilen yemek miktarından ibadetine, güler yüzlülüğe, hayata bakış açısına kadar kuralları olan ve bir musikişinasta bulunması gereken özelliklerin meşk yönteminin musiki eğitimi yanında; eğitim ve öğretimin birlikte yapıldığı bir disiplin, adap ve terbiye okulu görevi yaptığını söyleyebiliriz.

Üçüncü Alt Problem Sorusu ve Sonuç;

3. Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretme videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri olup olmadığı konusunda alınan cevapların tümünde internet ortamında paylaşılan videoların faydalı olabileceği konusunda hem fikir olduğu karşımıza çıkmaktadır. Bu sanal imkanın meşk yerine geçip geçmeyeceği konusunda akademisyenlerin fikir ayrılıkları yaşadıkları gözlemlenmektedir. İnternet ortamında bulunan bilgilerin doğruluğu her zaman teyit edilmemiş olsa dahi bilinçli kullanım ile bu imkanın olumlu yönde bize fayda sağlayabileceği bilinmektedir. Alınan cevaplar dahilinde asla meşkin yerini tutmasa da bu sanal imkanın olumlu ve olumsuz yönleri olabileceği görülmektedir. Normal şartlarla ulaşama imkanımız olmayan üstatlar, virtüözler ve sanatçıları enstrüman çalarken gözlemlene, dinleme ve ayrıca kinestetik olarak taklit etme imkanı sağladığı görülmektedir. Bu olumlu yönlerin yanı sıra izlenen videonun iyi seçilmesi, kim tarafından bilgi aktarımı yapıldığının bilinmesi çok önemli bir unsur olarak görülmektedir. Yanlış öğrenilen tekniğin ya da bir üslubun düzeltilmesi

çok büyük zaman kaybına yol açabilmektedir. Doğru video, doğru öğretmen seçilse dahi meşkin muhabbetinin, iletişiminin mümkün olmayacağı; öğrencinin soru sorması gerektiğinde, takıldığı bir pasajda ya da teknikte sorunu çözmek için ustanın bilgilendirmesine ihtiyaç duyduğunda karşısında bir muhatap bulamaması videoların meşk yönteminden çok uzakta olduğunu ve meşkin özüne sadık kalınması gerektiğini karşımıza çıkarmaktadır. Öğrencinin video ile eseri çalıp teknik olarak kazanımlar elde etse de üslup, tavır ve çeşitli manevi kazanımların sadece videolar ile kazanılmasının mümkün olmayacağı görülmektedir.

Meşk yönteminin günümüzde nota kullanımının yaygınlaşması ile eserlerin bir sonraki nesle aktarımında kullanılan işlevini yitirdiği görülmektedir. Nota ile birlikte meşkin eserleri nesilden nesle aktarma görevini kaybettiğini karşımıza çıkarmaktadır. Buna rağmen konservatuarlarda hocalık yapan, bestelerini yazarak yayan besteciler ve önemli ses sanatçılarının meşkin vazgeçilmez olduğunu vurguladıkları bilinmektedir.

Günümüzde elektronik kültür ortamının yaygınlaşmasıyla birlikte müzik öğreniminde meşkin sanal halinden bahsetmenin mümkün olabileceği karşımıza çıkmaktadır. Meşkin samimi ve sadakatsizlikle dolu diz dize oturmak tabirinden çok daha uzak fakat teknolojik olarak çok daha gelişmiş bir hal görülebilir. Diz dize kavramından uzak olsa dahi; öğrencinin hiçbir zaman ulaşma imkanı bulmayacağı hatta vefat etmiş bir ustanın kayıtlarına ulaşarak bile onun meşkinden faydalanma imkanı bulabileceği sonuçları karşımıza çıkmaktadır.

ÖNERİLER

1. Meşk yöntemi sadece Türk Müziği'nde değil; batı müziği alanında yetişen çalgı öğrencileri için de daha sistematize edilerek kullanılabilir.
2. Sanal meşk konusu üzerine daha da yoğunlaşmalı ve bir metodoloji dahilinde yeniden düzenlenmeli.
3. Sanal meşk hazır videolarla değil, canlı ve görüntülü iletişimin çift taraflı olduğu bir şekilde düzenlenmeli.
4. Konservatuarlarda öğrenciler meşk alırken, birden çok hocanın meşkinden yararlanmalı.
5. Meşk uzun bir süreç istediği için, konservatuarlarda ki çalgı ders saatleri artırılmalı.
6. Konservatuarlarda çalgı öğretiminde meşk öğretimi bir program dahilinde sadece belirli öğrencilere uygulanmalı.
7. Konservatuarlardaki her öğrenci değil sadece meşk alabilecek kriterlere sahip ve istekli öğrenciler meşk alabilmeli.
8. Günümüzde meşk yönteminin yaşatılmasında önemli yere sahip olan dernek ve amatör korolar, konservatuar hocaları tarafından yönlendirilip düzenlenmelidir.

Değerli Çalgı Eğitimsi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

- 1- Çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Artık günümüzde cambazlık denilen bir icra tarzından dolayı, meşk mevzu tamamen teknik çalışma boyutuna taşınmıştır. Bu bağlamda belki meşk eksik kalabilir.

- 2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Etkileşim, insan ilişkilerinde kaçınılmaz bir durumdur. Birebir eğitimde bu durum göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. İnsanlar doğal olarak sıklıkla yanında bulunduğu kişinin hal ve hareketlerinden iyi veya kötü nasiplenecektir. Bu mevzu meşkte kesinlikle ahlaki kaideler çerçevesinde gerçekleştirilmelidir, ancak bu durumda manevi kazanımlardan söz etmek mümkündür.

- 3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının” Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Sanal ortamın meşk’e katkı sağlayacağı günümüz teknolojik imkanları ile mümkündür. Ancak bu durum sadece malzemeleri hazırlanmış ve pişirilmiş yemek olarak tarafımda telakki edilmektedir. Çünkü meşkin ana mevzu yemeğin dem alma sürecidir ve bu durumu müzik dilinde ifade edilecek olursak, dem alma süreci; icra edilecek eserin ruh boyutu ile ilgilidir. Bir eseri iyi icra etmenin yolu eseri hem teknik hem de ruhsal yönüyle ifade debilmekten geçmektedir . Bu manada meşki, icrası edilecek eserin daha ziyade ruhsal boyutunun tamamlayıcısı olarak düşünebiliriz. İcrası yapılacak eserin teknik kazanımları için sanal eğitimden istifade etmek oldukça faydalı olacaktır.

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33 X

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Elbette meşk adı üzerinde belli bir düzeye gelmiş insanların ortak müzik üretmesinden başka bir şey değildir aslına bakarsanız. Ama çalgı öğretimi başka bir şey daha metodolojik bir yol bu. Metodoloji artı çalgı metodolojisi dediğimiz bir sayfa açıyoruz. Çalgıların öğretiminde hedef kitleleriniz ayrılır yani gençlere mi öğretiyorsunuz çocuklara mı öğretiyorsunuz. Ya da hangi çalgıyı ne kadar zamanda öğreteceksiniz bu çocuklar konservatuar öğrencisi mi, veya yaygın eğitim içerisinde herhangi bir kültür merkezine gelen kursiyer mi bunları hep düşünerek daha metodolojik bir yol başladı aslına bakarsanız. Meşkin eksik kaldığı nokta meşk direk çalgı öğretimini hedeflemez meşk başka bir şey orda pişirirsiniz çalgı öğretimi bir süreçtir. Teknik tarafı vardır, üslup tarafı vardır, repertuarı olgunlaştırma ve çoğaltma yönü vardır, ama meşkte belli bir amaç doğrultusunda bir araya geliyorsunuz ve müzik yapıyorsunuz. Elbette meşkinde çalgı öğretimine pozitif katkıları vardır ama çalgı öğretiminde meşk olmazsa olmaz dediğimizde biraz soru işareti kalıyor çünkü meşkin amacı biraz daha farklı bence müziği üretmek ve paylaşmak yani sadece çalanlar arasında değil ulaşmak istediğiniz bir kesim var oraya da bir şey yapıyorsunuz. Tabi ki bu icralar içerisinde insanlar ustalaşıyor pişiyor. Bu sadece meşk ortamı için geçerli bir şey değil ki sahneye adım attığınız her yerde odanızda tek başına çaldığımız her anda geliştirebiliyorsunuz.

2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Bu doğru. Ben biraz önce meşki tanımlarken bir adaptan bahsettim bir disiplinden bahsettim yani bir başından sonuna kadar bulunan şimdi örneğin yaren meclisini düşündüğümüzde Çankırı yarenlerini düşündüğümüzde orada belli adablardan geçiyorsunuz hemen gelip de başköşeye oturamazsınız. Hizmet edeceksiniz uğraş vereceksiniz belli bir adabı var burada rol model olarak seçtiği kişilerden nasipleniyor kişiler. Biz radyoda beraber çalarken düşün Nida Tüfekçi'nin yanında oturuyorsunuz

birlikte saz alıyorsunuz rahmetli hocamız, Ali Ekber iek'in yanında oturup saz alıyorsunuz, Mehmet Eren'in Suat Işıklı'nın yanında oturup saz alıyorsunuz mutlaka onlardan bir şey alıyorsunuz. Bu sadece çalıyorduk anlamında değil onun estetik değerleri müziğe bakışı, üslubu, hayata bakışı giyinişi, saçını taraması bir çok şeyi sizi etkiliyor. Sadece davranış olarak değil görünüş olarak hatta oturuş biçimine kadar sizi etkiliyor.

3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Çalgı metodolojisin de amacınıza yardımcı olan her materyalden yararlanabilirsiniz. Ne kadar dinlerseniz dinleyin bir şeyi hayata geçirmek gerektiğinde mutlaka yaşamak gerekiyor. Dostluk gibi arkadaşlık gibi, sevgi aşk gibi.. Sanal ortamdaki görsel işitsel tüm unsurlardan yararlanabiliriz. Ama nihayetinde klasik yöntemler belki ağırlaşmış olabilir zaman içinde ama en sağlam yöntemlerdir sonuçta yani usta-çırak ilişkisi gibi. Ne kadar teknik kullanırsanız kullanın sonuçta yüz yüze hatta eski ustaların diz dize dediği bu münasebetin olması gerekiyor.

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Bir eksiklik olmadığını düşünüyorum. Eğer hoca yeterli ehil bir hoca ise öğrencisini müzik adına her şeyi verebilir. Zaten önemli olan hocanın öğrenciye kapı açmasıdır.

2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Evet kesinlikle düşünüyorum. Hepsinde olmasa da kısmen verimli kulağı ve gönlü açık öğrencilerimden o anlamda dönüşümlerini görme fırsatım oldu.

3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yönteminin günümüze uyarlanmış çağdaş hali olarak görebilir miyiz?

Evet görebiliriz. Biraz önce verdiğimiz internet iyi anlamda kullanıldığında imkanı olmayan uzakta olan erişmeye çalışan ama yüz yüze görüşme imkanı olmayan öğrenciler için faydalı bir unsur. Farklılıklar var kalite olarak ama meşk sistemin çağdaş hali olarak görebiliriz. Ama önemli bir durum var bu videoyu kimin yüklediğini ehil biri olup olmadığını bilerek çalışmak önemli.

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

- 1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Çalgı eğitiminde meşkin eksik kaldığı notalar arasında notasyon vardır. Bu da modern teknoloji yöntemleriyle artık çok kolay bir şekilde ortaya koyulabiliyor. Müzik bilmiyorsanız dahi sizin musiki icra etmeniz artık bir takım cihazlarla kendiliğinden notaya alan cihazlar bile var. Dolayısıyla bunun haricinde bence notasyon haricinden her şey üslup tavrıla gösterilebilir. Notasyonun bile; dinamikler, nüanslar gibi üslup tavrıla tamamlanması gereken yönlerinin olduğunu düşünüyorum.

- 2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Kesinlikle düşünüyorum. Meşkin özelliği budur zaten. Sizin hal, hareket, tutum, üslup tavrı ve müzik icra kabiliyetiniz ve kazanımlarınız her bir hoca bir ekoldür aslında. Hocanın öğrencisi olmakta onun hocadan öğreneceği üslup tavrıla ilişkili olarak icra ettiği müzikten bile kişinin icracının yüzünü görmeden söyleyebiliyorsunuz. Dolayısı ile zaten meşkin amacı budur üslup tavrı öğrenmek. Zaten hocasından etkilenmiyorsa o zaman meşk olmuş olmaz. Sadece müzik icra etmek değil sanatçı olmak demek belli bir ahlak ve terbiye almak demektir aslında. Dolayısı ile o talim ve terbiye çerçevesini de yine meşk usulüyle yine almasını istiyoruz biz öğrencilerin. Sanatçı olmak sadece müzik yapabiliyor olmak demek değildir. Aynı zamanda toplumun öğretilerini bir takım adetlerini öğrenmesi gerekir. Bu tüm dünya için geçerlidir. Meşk sistemi de tavrı ve davranışlar belli adetleri ve belli bir terbiyeyi almayı gerektirir bu çok önemli. Bu soruda tarihteki bütün literatürdeki Türk musikisi nazariyatı vazifesi gören edvarlarda bir sanatçının toplumda nasıl hareket etmesi gerektiğine dair öğütler içeren yerler var. Yani Amasralı Şükrullahtan tutun ki urgebiye maragalıya varana kadar bir toplumda bir musikişinasın nasıl davranacağına dair edep ve terbiye kuralları içeren belli bölümler fasıllar yazılmıştır. Orda etraflıca anlatmışlardır. Ta ki yemeği çok yememesine, yemeklerin iyisini seçmemesine varana kadar teferruatlandırıp anlatılmıştır mesela edvarlarda. Dolayısı ile bizim toplumumuz için edep çok önemlidir. Bir musikişinasta bir topluma çıktığında nasıl hareket edilmesi gerektiğini bilmesi gerekir.

2- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının “Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Günümüzdeki meşk sisteminin bir parçası olduğu söylenebilir. Onda biri olduğu söylenebilir ama tamamı olduğunu onun yerine koyabileceğimiz anlamına kesinlikle bunu söyleyemeyiz. Çünkü hocayla birebir karşılıklı meşk etmekten söz ediyoruz. Video da sadece o eseri çalabilirsiniz ama hocanın üslup ve tavrını alamazsınız orda. Öğretilerini alamazsınız sadece saz çalmak değildir sanatkar olmak. Anlatılan videodaki verilerle sınırlıdır öğrencinin alabileceği şey. Sorunlar karşılaştığı zaman ne yapacak peki? O videoda bir pasajı çalarken bir sorunla karşılaştığı zaman ne yapabilir? İşte esas eğitimci olmak hoca olmak burada ortaya çıkıyor. Hocanın burada takip ettiği metot öğrenciye bir kazanımdır aynı zamanda o problemi çözülmesi de bir kazanımdır. Farklı farklı şeyler gelişebilir yani sadece video ile bunun yerini alır diyemeyiz kesinlikle diyemeyiz.

EK 6. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı

Yrd. Doç. Dr. Tolga Karaca

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33 X

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Eğer batı müziği sazı kullanan hocalarımız varsa eğer meşk sisteminde tam sağlam almadıysa tamamı ile bu sistemi kaldırıp sadece tekniğe yönelik çalışmalar yapıyorlar. Günümüzde de öyle kayboluyor. Fakat bizler biraz daha eski olduğumuz için ve meşk sistemine yönelik bazı şeyleri öğrendiğimiz için konservatuarlarımızda hava kullanıyoruz. Yaşatmak lazım. Öğrencilerimize özellikler belirtmek gerekiyor ki onlar da bu konuda bizi dinleyip devam edebilsinler. Yeni nesle mutlaka anlatmalıyız yoksa meşk gerçekten tambur sazında, kemençe sazında dahi kaybolur. Çok tehlikeli dikkat etmemiz gerekiyor, meşk sistemimiz önemli.

3- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Evet. Bize de mutlaka uyum sağladıkları görülebilir. Ama çağa ayak uyduramıyoruz biz bazen onlar daha modern düşünüyorlar bazı şeyleri ama geliştiriyorlar bizim sayemizde onlarda meşk sistemini bir basamak daha yukarı alma ihtimalleri oluyor tabi bizden daha fazla.

4- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının” Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Evet olabilir. Sanal ortamda öğretmeye dair bir şeyse bu niye olmasın. Görsellik var mı? Var . Duyum var mı ? var. Harika bu çok güzel olur. Yani en güzel teknolojiye böyle bir yaklaşım sağlayabiliriz.

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Bizim en büyük dezavantajımız ders saatleriyle sınırlandırılmamız. Biz bunu nasıl aşıyoruz boş zamanlarımızda öğrencilere destek vererek ek derslerle tamamlıyoruz. Zaman başka hiçbir şey olduğunu düşünmüyorum. Bir de dediğim gibi öğrencinin algısı zayıfsa o bir dezavantaj oluyor. Enstrüman öğrenmek için ciddi bir zaman ihtiyaç vardır. Aslında dersin haricindeki zamanlar da çalışarak kendini ilerletebilir ama ne yazık ki gün geçtikçe öğrenci portföyünde böyle bir azalma var ilgi açısında ciddi bir azalma var. O yüzden öğrencinin yapması gerekeni biz ders saatini fazlalaştırarak yapmaya çalışıyoruz. Ders saatini de kısıtlı tutuyoruz diğer ders saatlerimizden dolayı o biraz eksiklik yaratıyor benim için.

2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Kesinlikle düşünüyorum çünkü benim biraz çenem düşüktür. Çoğunlukla öğüt veririm ve etkilendiklerini düşünüyorum. Biz eğitim öğretim diyoruz ya bu bir bütün evet dersi veriyorum ama onu öğütlerle şekillendirmeye çalışıyoruz. Bu eğitim öğretimin tam manasına geliyor bence.

3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının” Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Kesinlikle görebiliriz. Bunun örneklerini gözümle gördüm. Yurt dışında Webcam’ le çalgı eğitimi verildiğini Türk Müziği eğitimi verildiğini gördüm. Başarılı olduğunu da gördüm. Bence meşki güçlendirecek çağdaş hali olabilir olmalı da.

EK 8. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı

Yrd. Doç. Dr. Gamze Köprülü

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek Kadın

2- Yaşınız:

22-27 28-33 X 34-39 40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

- 1- Günümüz çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Meşkin ben burada eksik kaldığını düşünmüyorum. Aslında desteklendiğini düşünüyorum notayla öğrencinin belki hafıza problemi olabilir ama notayı önüne koyduğunuz zaman notaya bakarak ben nasıl okuyorsam nüansları mesela öğrenci de aynı şekilde alabiliyor. Ben eksik kaldığını düşünmüyorum.

- 2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?

Evet düşünüyorum fazlasıyla. Çünkü tecrübe dediğimiz bir olay var ve öğrenci de böyle hikaye dinlemeyi seviyor bazı öğrenciler o yüzden hal hareket öğütlerimin manevi kazançlar sağladığını düşünüyorum.

- 3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının” Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

Evet görüyorum. Çünkü orada da mesela Youtube diyelim çok yaygın bir sanal ağ. Aslında bir çöplük olarak da bakabilirsiniz. Ama bu işin üstatları virtüözler seviyesinde de onlara o seviyeden bakacak olursak önemli, mesela birebir çalışamayacağımız insanları Youtube’den açarak onları gözlemleyebiliyoruz. Parmaklarına vuruş tekniklerine onlara bakarak ta görebilir ve öğrenebiliriz. Bu yüzden çağdaş hali olarak görebiliyorum. Hatta daha da geliştirilebilir bu sistem.

KAYNAKÇA

- Aiello, R. and Williamon, A. (2002). Memory. In R. Parncutt. And G. E. McPherson (Eds.). The Science and psychology of music performance, creative strategies for teaching and learning. New York : Oxford University Press
- Behar, C. (1998). Aşk Olmayınca Meşk Olmaz Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.54, s.99, s.17
- Behar, C. (1998). Zaman, Mekân, Müzik Klâsik Türk Musikisinde Eğitim (Meşk), İcra ve Aktarım, Afa Yayınları, İstanbul, s. 11, 92
- Bulut, M.H. (2017). Müzik Özel Öğretim Yöntemleri, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara s.62
- Chaffin, R., Imreh, G. and Crawford, M. (2002). Practicing perfection - memory and piano performance. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Demirel, Ö. (2010). Öğretme Sanatı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 16. Baskı.
- Demirgen, E. ve Sazak, N. (2013). III.Selim Dönemi'nde Enderun-i Hümayun Mekteplerinde Okutulan Müzik Risalesinin Meşk Yöntemi Açısından İncelenmesi,Sakarya,Cilt 3, Sayı 11, Volume 3, Issue 11
- Dubin, R. and Taveggia, T.C. (1968). The Teaching-Learning Paradox: A Comparative Analysis of Öğrencilerin Ölçme ve Değerlendirme Dersinin Sunulmasında Tercih Ettikleri Öğretim Yöntemleri
- Ersu, P. (1999). Osmanlı Dünyasındaki Musikiye Bir daha Bakmak, Toplumbilim, s.9, İstanbul
- Fenmen, M. (1991). Müzikçinin elkitabı. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Gürbüz, H. (2010). Meşk Sistemi Türk Musikisine Katkıları ve Günümüze Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Anasanat Dalı Türk Musikisi Programı, İstanbul.
- Gürbüz, H. (2010). Meşk Sistemi, Türk Musikisine Katkıları ve Günümüze Yansımaları”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Ek 2, s.80, s.1
- Kamiloğlu, R. (2007). Ahmedoğlu Şükrullah ve Edvâr-ı Mûsikî adlı Eseri. Basılmamış Doktora Tezi , A.Ü.S.B.E., Ankara.

Kurtuluş, Y. (2001). Sanat Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 20: 201 -205

Özcan, 1988,TDV İslam ansiklopedisi, cilt:29 sayfa;375

Uçan, A. (1994). Müzik Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yay. Ankara, s.20.

Tura, Y. (1988). "Müzikte Standarizasyon,"Birinci Müzik Kongresi Bildirileri, 14-15 Haziran, Ankara, s, 83-84

EK 1. Görüşme Soruları

Değerli Çalgı Eğitimcisi,

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan “**Meşk Yöntemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma**” konulu veri toplamak amacıyla hazırlanmış olan “**yarı yapılandırılmış görüşme soruları**” içermektedir.

Elde edilen bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Teşekkürler

Tuğçe BALCI

1- Cinsiyetiniz:

Erkek

Kadın

2- Yaşınız:

22-27

28-33 X

34-39

40 ve üzeri

3- Diploma dereceniz:

Lisans

Master

Doktora

4- Mesleki Deneyiminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16 yıl ve üzeri

Görüşme Soruları

- 1- Çalgı eğitiminde “Meşkin” eksik kaldığı noktalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?
- 2- “Meşk” öğretiminde öğrencinin öğretmeninden edineceği hal hareket veya müzik dışı başkaca kazanımları var mıdır?
- 3- Günümüzde sanal ortamda sıkça karşılaşılan enstrüman öğretim videolarının” Meşk” yöntemiyle olan benzerlikleri nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

1993 Sivas doğumlu Tuğçe BALCI, müzikle lisede tanıştı. Sivas Muzaffer Sarısözen Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi'nde müzik bölümü okudu. Çalgı branşı olarak lise ve üniversitede viyola ile devam etti. 2011'de mezun olduğu lise eğitiminde sonra aynı yıl Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Bölümüne devam etti. İstanbul'da ERA Koleji Maltepe Kampüsünde müzik öğretmenliğine devam etmekte.

